

SOSIONOMI (AMK) -KOULUTUSTAUSTAISEN KURAATTORIN
TYÖ OPPILAS- JA OPISKELIJAHUOLTOLAIN VOIMAANTULON
JÄLKEEN

Anna Jolanki
Opinnäytetyö, kevät 2016
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Jolanki, Anna. Sosionomi (AMK) -koulutustaustaisen kuraattorin työ oppilas- ja opiskelijahuoltolain voimaantulon jälkeen. Kevät 2016, 58 s., 2 liitettä. Diakoniammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa, mitkä ovat jyvaskyläläisten esi- ja perusasteella toimivien koulukuraattorien keskeisimpiä työtehtäviä ja miten työtehtävät eroavat kuraattorin ja vastaavan kuraattorin välillä 1.8.2014 voimaan astuneen oppilas- ja opiskelijahuoltolain jälkeen. Tarkoituksena oli myös selvittää, mitkä ovat sosionomi (AMK) -koulutustaustaisen kuraattorin kompetensseja työssä. Opinnäytetyössä kartoitettiin myös, mitä toimivia työkäytäntöjä sosionomi (AMK) -koulutustaustaisen kuraattorin ja sosiaalityöntekijä -koulutustaustaisen vastaavan kuraattorin kesken on muodostunut pilottikokeilukoululla, sekä miten työtä on jaettu heidän välillään.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jossa aineistonkeruumenetelmänä käytettiin koulukuraattoreiden kirjoitelmia sekä teemahaastatteluita. Aineiston analysoinnissa käytettiin sisällöllistä aineiston analyysiä sekä teemoittelua.

Tutkimuksen tuloksissa ilmeni, että koulukuraattorien keskeisimmät työtehtävät voidaan jakaa yksilökohtaiseen sekä yhteisölliseen oppilashuoltotyöhön, mutta jaottelun raja on häilyvä ja joissakin työtehtävissä on elementtejä kummastakin työstä.

Kahden eri koulutustaustaisten koulukuraattorin työtehtävien ei koettu eroavan tutkimuksen toteuttamisen aikana, mutta kehittämissuhteita työnkuvien jakamiseen löytyi. Kuraattorin työtehtäviksi nähtiin esimerkiksi kouluilla toteutettava lähityö oppilaan ja hänen verkostojensa parissa sekä ryhmien ja luokkien kanssa tapahtuva yhteisöllinen työ kouluilla. Vastaavan kuraattorin työtehtäviksi nähtiin koulukuraattorityön kokonaisuuden strateginen kehittäminen sekä yhteisöllisen oppilashuoltotyön kehittäminen niin kouluyhteisö-, yhteistyöverkosto-, koulualue- kuin kuntatasolla.

Sosionomi (AMK) -kuraattorin kompetensseiksi nähtiin hyvät vuorovaikutustaidot, kyky toimia erilaisissa yhteisöissä ja verkostoissa sekä toiminnallisten menetelmien hallitseminen niin yksilö-, ryhmä- kuin yhteisötasolla. Tutkimuksessa nousivat esille kuraattorin ja vastaavan kuraattorin työparityöskentelyn mahdollisuudet sekä kahden eri koulutustaustaisen työntekijän osaamisen hyödyntäminen koulun oppilashuoltotyössä.

Asiasanat: kuraattori, vastaava kuraattori, oppilashuolto, oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, sosionomi ammattikorkeakoulutus.

ABSTRACT

Jolanki, Anna. School social worker's with a degree in Bachelor of Social Services work and the Pupil Welfare Act. Spring 2016, 58 p., 2 appendices. Diakoniana University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this thesis was to survey the essential roles and responsibilities of the school social workers who work in preschools and primary schools in Jyväskylä, and how the duties differ between a school social worker and a school social worker in charge after the Pupil and Student Welfare Act came into force on 1st August 2014. Furthermore, the aim was to find out the competencies of those social workers who hold a degree in Bachelor of Social Services. Procedures that emerged in the pilot school among a school social worker (Bachelor of Social Services) and a school social worker in charge (social worker education) were examined in the thesis, and also how the duties were divided between them.

The thesis is a qualitative study using the essays and theme interviews of school social workers as a method of data collection. The substantive analysis of data and thematising were used in analysing the material.

The results of the study indicated that the most essential duties of school social workers can be divided into individualized and communal student welfare work but the boundary is vague and some duties have the elements of both work. The duties of two social workers with different educational backgrounds were not perceived to differ during the study, but some suggestions for developing the division of duties were found. The duties of a school social worker were understood to cover close co-operation with the pupil and the pupil's social network and communal social work with groups and classes in schools. The duties of a school social worker in charge were understood to include the strategic development of school social work as a whole and also of communal student welfare as well at school community, school co-operation, school area as at municipal levels. The competencies of the school social worker with a Bachelor of Social Services Degree were considered good interpersonal skills, the ability to function in different communities and networks and the ability to manage operational methods at individual, group and community levels. The study showed the co-operational possibilities of two school social workers with different educational backgrounds and how to make use of their expertise concerning student welfare work.

Keywords: A school social worker, student welfare, Pupil and Student Welfare Act, Bachelor of Social Services degree.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 KOULUKURAATTORITYÖ SUOMESSA	8
2.1 Koulukuraattorityön kehittyminen	8
2.2 Koulukuraattorityötä ohjaavat lainsäädännöt	9
3 OPPILAS- JA OPISKELIJAHUOLTOLAKI	12
3.1 Yksilökohtainen oppilashuolto ja koulukuraattorin rooli	12
3.2 Yhteisöllinen oppilashuolto ja koulukuraattorin rooli	14
3.3 Koulukuraattorien pätevyysvaatimukset ja työnjako	15
4 JYVÄSKYLÄN KAUPUNGIN OPPILASHUOLTOYKSIKÖN TOIMINTA	18
4.1. Koulukuraattorityö oppilashuoltoyksikössä	18
4.2 Koulukuraattorityön pilottikokeilu Huhtasuon koulualueella	19
5 SOSIONOMI (AMK) -KOULUTUS	20
5.1 Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kehittyminen	20
5.2 Sosionomin (AMK) kompetenssit sosiaalialan asiantuntijana	22
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	26
6.1 Tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmä	27
6.2 Tutkimusaineiston analyysimenetelmä	29
6.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	31

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET	32
7.1 Keskeisimmät työtehtävät.....	32
7.1.1 Yksilökohtainen työ	33
7.1.2 Yhteisöllinen työ	34
7.1.3 Muu Koulukuraattorin työ.....	35
7.2 Näkemyksiä koulukuraattorityöstä ja koulukuraattorin roolista.....	36
7.3 Kuraattorin ja vastaavan kuraattorin työtehtävien jakautuminen ja toimivat työkäytännöt	38
7.4 Sosionomi-kuraattorin kompetenssit kuraattorityössä.....	41
7.5 Sosionomi-kuraattorin työnkuvan kehittämisehdotuksia	43
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	45
9 POHDINTA	49
LÄHTEET	52
LIITE 1: KIRJOITELMIEN SAATEKIRJE JA OHJEISTUS	55
LIITE 2: TEEMAHAASTATTELUKYSYMYKSET	58

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni käsittelee koulukuraattorityötä 1.8.2014 voimaan tulleen oppilas- ja opiskelijahuoltolain jälkeen. Oppilashuollosta säädettiin ensimmäistä kertaa omalla lailla 30.12.2013, kun eduskunta hyväksyi ja presidentti vahvisti uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain. Laki koskee esiopetusta, perusopetusta, lukiokoulutusta ja toisen asteen ammatillista koulutusta. Laki tiukentaa koulukuraattoreiden pätevyysvaatimuksia. Jatkossa vain sosiaalityön pätevyys (sosiaalityöntekijä) tai AMK-tason sosiaalialan koulutus (sosionomi) pätevöittävät kuraattorin tehtäviin. Pätevyysvaatimukset tarkoittavat sitä, että oppilas- ja opiskelijahuoltolain tultua voimaan on olemassa kahdenlaisia koulutuksellisesti päteviä koulukuraattoreita. (Mahkonen 2015, 84.)

Oppilashuoltolain voimaantulon jälkeen kuraattorin ja vastaavan kuraattorin työnkuvien muodostaminen ja organisoiminen on ollut Suomessa valtakunnallisesti käynnissä. Myös Jyväskylässä on pohdittu tehtävänkuvien muodostumista ja tehtäviin sekä työnjakoon on toivottu selvennystä lain voimaantulon jälkeen. Joulukuussa 2015 ilmestynyt sosiaali- ja terveysministeriön uusi soveltamisohje oppilas- ja opiskelijahuoltolainsäädännön toteuttamisen tueksi (Kuntainfo 13a / 2015) ei tuonut selvyyttä asiaan. Soveltamisohjeen mukaan vastaavan kuraattorin ja kuraattorin tehtävänkuvat ja työnjako päätetään koulutustason ja koulutuksen sisältöä koskevien vähimmäisvaatimusten rajoissa paikallisesti jokaisessa kunnassa (Kuntainfo 13a / 2015, 5).

Ajatus opinnäytetyöni aiheesta syntyi keväällä 2015, kun Jyväskylän kaupungin oppilashuoltoyksikössä aloitettiin pilottikokeilun suunnittelu kahden eri koulustaustaisen koulukuraattorin työnkuvien selkeyttämistä varten. Kokeilulla haluttiin selvennystä koulukuraattorien työtehtäviin. Pilottialueella, Jyväskylän kaupungin Huhtasuon yhtenäiskoululla, työskentelee siis kaksi koulukuraattoria, joista toisella on sosionomi (AMK) -koulutus ja toisella sosiaalityöntekijän koulutus.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymyksiä ovat:

1. Mitkä ovat Jyväskylän kaupungin oppilashuoltoyksikön koulukuraattorien kokemuksen mukaan heidän keskeisimpiä työtehtäviään.
2. Miten koulukuraattorit kokevat työtehtävien eroavan vastaavan kuraattorin ja kuraattorin välillä.
3. Mitkä ovat sosionomi-kuraattorin kompetensseja koulukuraattorityössä.

Opinnäytetyössäni kartoitetaan sitä, mitä toimivia käytäntöjä Huhtasuon pilottikokeilun työskentelyn aikana on ollut. Tutkimuksessa tarkastellaan myös sitä, miten työtä on jaettu pilottikoululla kuraattorin ja vastaavan kuraattorin välillä. Työni painottuu sosionomi (AMK) -koulutustaustaisen kuraattorin työn tutkimiseen.

Opinnäytetyössäni käytän selkiyttämisen vuoksi sosionomi (AMK) -koulutuksen omaavasta kuraattorista nimitystä sosionomi-kuraattori, vaikka tämä nimitys on oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa tai Jyväskylän kaupungin oppilashuoltoyksikössä käytetty nimitys. Opinnäytetyössäni vastaavalla koulukuraattorilla tarkoitetaan 1.8.2014 voimaan tulleen oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaista vastaavaa kuraattoria, jolla on sosiaalityöntekijän muodollinen pätevyys. Tämä tarkoittaa ylempää korkeakoulututkintoa, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu pääaineopinnot tai pääainetta vastaavat yliopistolliset opinnot sosiaalityössä. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaista sekä opiskeluhuollosta käytän opinnäytetyössäni nimitystä oppilashuoltolaki sekä oppilashuolto, koska opinnäytetyössäni käsittelen ilman erillismainintaa vain esi- ja perusasteen koulukuraattorityötä. Sosionomi (AMK) -koulutuksesta on yksinkertaisempaa käyttää opinnäytetyössä nimitystä sosionomikoulutus. Lisäksi käsitellessäni Jyväskylän kaupungin kuraattoreita ja vastaavia kuraattoreita ammattiryhmänä käytän heistä nimikettä koulukuraattorit.

2 KOULUKURAATTORITYÖ SUOMESSA

Koulukuraattorityön kehittyminen Suomessa on ollut pitkä prosessi ja sen voidaan nähdä hidastuneen puuttuneen lainsäädännön vuoksi. Seuraavissa kappaleissa kuvaan aluksi koulukuraattorityön kehittymistä Suomessa 1920-luvulta alkaen. Tämän jälkeen kuvaan, miten työn kehittymiseen ovat vaikuttaneet 1990-luvulla ja tämän jälkeen voimaan tulleet lainsäädännöt. Oppilashuoltolaki, joka on tullut voimaan 1.8.2014, käsitellään tarkemmin omassa kappaleessaan edempänä.

2.1 Koulukuraattorityön kehittyminen

Kirjallisuudessa on esitelty kuvauksia siitä, miten ja milloin koulukuraattorityö on saanut alkunsa Suomessa. Aila Wallin (2011) kuvaa oppilaiden psykososiaalisten hyvinvointipalveluiden alkaneen vuonna 1921, kun voimaan tuli oppivelvollisuuslaki ja tällöin Mannerheimin lastensuojeluliiton toimesta aloitettiin kasvatusneuvolatyö. Työskentelyn keskeisenä toiminta-alueena oli koulunkäyntiin sopeutumattomien tai kykenemättömien lasten kasvatuksen turvaaminen. Toiminta vakiintui ja kunnallistui 1940-luvun loppupuolella. (Wallin 2011, 42.) Työ syntyi vastaamaan ennen kaikkea oppilaiden häiriökäyttäytymiseen, jonka katsotaan lisääntyneen suuren maaltamuuton seurauksena (Sipilä-Lähdekorpi 2004, 159).

Kansakoululaki tuli voimaan vuonna 1958. Laki edellytti, että joku opettaja huolehtii kaikkien apukoulujen eli erityisopetuksessa olevien oppilaiden jälkihuollosta eli tukemisesta oppivelvollisuuden suorittamisen jälkeen. Joitakin tässä kuraattivisessa tehtävässä toimivia opettajia alettiin kutsua kuraattoreiksi. (Wallin 2011, 42.) 1960-luvulla kasvatusneuvolat eivät kyenneet enää vastaamaan koulun ja oppilaiden psyykkisiin ja sosiaalisiin tarpeisiin ja tämä aiheutti yhteiskunnallista keskustelua sosiaalisen henkilöstön lisäämisestä nimenomaan kouluun. Kotkan kaupunki oli edelläkävijä perustaessaan ensimmäisen koulukuraattorin viraksi nimetyn toimen vuonna 1966. Tämän jälkeen virkoja perustettiin

pian myös Helsinkiin ja myös ammatilliselle puolelle, kuten Mikkeliin Suur-Savon ammattikouluun vuonna 1970. (Wallin 2011, 42–43.)

Koulun psykososiaalisen työn johdonmukainen ja pitkäjänteinen sisällöllinen kehittäminen alkoi 1970-luvun alussa, kun koulukuraattorien toimia perustettiin enenevässä määrin. Merkittävänä kohtina koulukuraattorityön historiassa olivat koulun mielenterveystarkastajan virka sekä lääninhallituksiin perustetut koulukuraattorien toimet Porissa, Turussa ja Kymen lääninhallituksissa. (Kurki, Nivala & Sipilä-Lähdekorpi 2006, 15.)

Koulukuraattorit olivat tuolloin hyvin heterogeeninen ammattilaisten joukko. Työ oli usein tekijänsä näköistä ja eri paikkakuntien ongelmat sekä tarpeet määrittivät työtä. Näin ollen yleistä koulukuraattorin toimenkuvaa ei voitu määrittellä, mutta työ oli usein oppilaskeskeistä ja korjaavaa työtä. Tavoitteena oli ennaltaehkäisevä työote, mutta siihen ei ollut realistisia mahdollisuuksia. Lainsäädännön vaatimus oli koulukuraattorityössä jatkuvasti läsnä ja sen puute vaikeutti työn määrätietoista kehittämistä. (Kurki ym. 2006, 16–17.)

Myöhemmin koulukuraattorityöstä säädettiin lailla 1990-luvulla ja kuntia veloitettiin huolehtimaan oppilaiden psykososiaalisesta tuesta. Yhtenä vaihtoehtona suositeltiin koulusosiaalityöntekijän virkojen perustamista. Koulusosiaalityöntekijän toimintaympäristöksi määriteltiin koulu ja tehtäväksi toimia sosiaalialan asiantuntijana koulutyön kehittämisessä, olla yhteistyössä kotien sekä muiden viranomaisverkostojen kanssa. Tämän tarkensi koulusosiaalityöntekijän roolia. (Wallin 2011, 46.)

2.2 Koulukuraattorityötä ohjaavat lainsäädännöt

Vuonna 1990 toteutettiin viimein koulun psykososiaalisen työn lakisääteistäminen. Koulukuraattoritoiminnan perusteet tulivat lastensuojelulakiin lain ja asetuksen tasoisena. Lastensuojelulain (139/9.2.1990, 7§) mukaan

Kunnan tulee järjestää oppilaille riittävä tuki ja ohjaus sekä muut tarpeelliset toimet koulunkäyntiin ja oppilaiden kehitykseen liittyvien

sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien poistamiseksi sekä koulun ja kotien välisen yhteistyön kehittämiseksi. Tätä tehtävää varten kunnassa voi olla koulupsykologin ja koulukuraattorin virkoja siten kuin niistä asetuksella tarkemmin säädetään.

Lastensuojeluasetuksen (Asetus lastensuojeluasetuksen muuttamisesta 546/15.6.1990, 2 a§) mukaan

Lastensuojelulain 7 §: ssä tarkoitettujen koulupsykologien ja koulukuraattorien työ on pyrittävä järjestämään paikallisiin olosuhteisiin soveltuvalla tavalla oppilasmäärään ja saatavilla oleviin palveluihin suhteutettuna. Koulupsykologien ja koulukuraattorien toiminnan tulee tapahtua pääosin koulussa. Koulupsykologin ja koulukuraattorin tulee osallistua alansa asiantuntijoina koulu-yhteisön toiminnan sekä opetus- ja kasvatustyön suunnitteluun ja kehittämiseen. Koulupsykologin ja koulukuraattorin tulee toimia yhteistyössä oppilaan, hänen vanhempiansa, häntä hoitavien ja kasvattavien henkilöiden, kouluyhteisön sekä koulutoimen, sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten ja muiden viranomaisten kanssa.

Lain voimaantumisen jälkeen kunnille annettiin mahdollisuus saada olemassa olevaan toimintaan valtionosuutta, mutta uudistettu laki ei kuitenkaan velvoittanut kuntia perustamaan koulukuraattorin virkoja. (Sipilä-Lähdekorpi 2004, 102.) Vasta 1.1.2008 voimaan astunut uudistettu lastensuojelulaki velvoitti kuntia järjestämään koulupsykologi- ja koulukuraattoripalveluita esi-, perus- ja lisäopetuksen sekä valmistavan opetuksen oppilaille. Palveluiden tuli antaa oppilaille riittävä tuki ja ohjaus koulunkäyntiin sekä ehkäistä ja poistaa sosiaalisia ja psyykkisiä vaikeuksia opiskelussa. Lisäksi palveluiden tuli edistää koulun ja kodin välistä yhteistyötä. (Lastensuojelulaki 417/2007.)

Lastensuojelulainsäädännön muuttamisen lisäksi koulukuraattorityötä sivuttiin myös perusopetuslaissa, jota uudistettiin 1998–1999. Perusopetuslaki ei tuolloin kuitenkaan sisältänyt selkeitä säädöksiä oppilaiden hyvinvointipalveluiden tai koulukuraattorityön järjestämisestä. Laissa viitattiin lastensuojelu- sekä kansanterveyslainsäädäntöihin. (Wallin 2011, 47.)

Vuonna 2003 perusopetuslain muutos oikeutti oppilaat vihdoin maksuttomaan opetukseen osallistumisen edellyttämiin oppilashuollon palveluihin. Oppilashuollolla tarkoitettiin laissa “oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa” (Wallin 2011, 48.) Oppilashuoltoon sisältyivät opetuksen järjestäjän hyväksymä opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka olivat kansanterveyslaissa tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa tarkoitettu kasvatuksen tukeminen. (Laki perusopetuslain muuttamisesta 477/2003.)

3 OPPILAS- JA OPISKELIJAHUOLTOLAKI

Perusopetuslaissa, lukiolaissa ja ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitetuille oppilaille ja opiskelijoille annettavasta oppilashuollosta säädetään 1.8.2014 voimaan tullessa oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa. Lakiin on koottu aiemmin hajallaan perusopetuslakiin, lukiolakiin, ammatillisesta peruskoulutuksesta annettuun lakiin ja lastensuojelulakiin sisältyneet oppilas- ja opiskelijahuoltoa koskevat säännökset. (Lahtinen & Lankinen 2015, 331.)

Lain tarkoituksena on 1) edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä; 2) edistää oppilaitosyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyyttä ja turvallisuutta, esteettömyyttä, yhteisöllistä toimintaa sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä; 3) turvata varhainen tuki sitä tarvitseville; 4) turvata opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhuoltopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu; 5) vahvistaa opiskeluhuollon toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 2 §.)

Opiskeluhuoltoa on perusopetuslaissa tarkoitettu oppilashuolto ja sitä toteutetaan ensisijaisesti koko koulua tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi oppilailla on oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Kuvaan seuraavissa kappaleissa, mitä yhteisöllinen ja yksilökohtainen oppilashuolto tarkoittavat koulukuraattorityön näkökulmasta.

3.1 Yksilökohtainen oppilashuolto ja koulukuraattorin rooli

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan laissa yksittäiselle oppilaalle annettavia psykologi- ja koulukuraattoripalveluita, kouluterveydenhuollon palveluita sekä monialaista yksilökohtaista oppilashuoltoa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.) Näitä palveluita ovat esimerkiksi oppilaan kanssa käydyt tuki- ja ohjauskeskustelut, yhteistyö oppilaan perheen ja muun ympäröivän verkoston kanssa sekä oppilaan ja hänen perheensä ohjaaminen muihin tarpeenmukaisiin palveluihin.

Oppilashuollossa koulukuraattori työ edustaa sosiaalihuollon asiantuntemusta. Työskentelyn tarkoituksena on tukea oppilaiden oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia. Yksilökohtaista oppilashuoltoa toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja tapauskohtaisesti hänen huoltajansa ja muiden läheisten henkilöiden kanssa. Työskentelyssä huomioidaan oppilaan toiveet ja hänen yksilölliset tarpeensa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 7§.)

Oppilashuoltolaki sääti oppilashuollon koulukuraattori- ja psykologipalveluiden saatavuudesta siten, että oppilaalla on oikeus päästä keskustelemaan koulukuraattorin tai -psykologin kanssa viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä. Kiireellisissä asioissa oppilaalla on oikeus päästä keskustelemaan koulukuraattorin tai psykologin kanssa samana tai seuraavana koulun työpäivänä. Asian kiireellisyyden arvioi psykologi tai koulukuraattori yhdessä oppilaan kanssa. (Kuntainfo 13a / 2015, 10.)

Oppilashuoltolaissa korostetaan oppilaiden osallisuutta itseään ja koko kouluyhteisöä koskevissa asioissa. Lain tavoitteena on varhaisen tuen oikea-aikainen ja riittävä tarjoaminen sitä tarvitseville oppilaille. Näin oppilaiden pulmien syventyminen voidaan ehkäistä ja lastensuojelun tarve vähenee. Yksilökohtaisella oppilashuollolla tuetaan tarvittaessa myös huoltajia heidän kasvatustyössään. (Kuntainfo 13a / 2015, 4.)

Yksilökohtaisen oppilashuollon palveluihin kuuluu myös monialainen yksilökohtainen oppilashuolto, jota toteutetaan oppilaan tueksi monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Monialaisuudella tarkoitetaan sitä, että oppilaan asioissa on mukana oppilashuollon eri ammattiryhmien edustajia. Tämä asiantuntijaryhmä koostaa oppilaan tueksi silloin, kun hänen tilanteensa selvittely ja hoitaminen vaatii eri alojen asiantuntijoita. Lähtökohtana on, että oppilas ja hänen huoltajansa tai muu laillinen edustaja ovat aina mukana monialaisen asiantuntijaryhmän kokouksissa. Kokouksiin tarvitaan aina oppilaan suostumus tai jos hänen ikänsä tai kehitystasonsa edellyttää, hänen huoltajansa tai muun laillisen edustajan suostumus. Yksilökohtaisen monialaisen asiantuntijaryhmän kokouksiin voi osallistua oppilaan tai hänen kypsyystasonsa niin edellyttäessä huoltajan tai muun

laillisen edustajan kirjallisella suostumuksella myös esimerkiksi oppilaan kannalta keskeisiä verkostotoimijoita ja yhteistyötahoja. (Kuntainfo 13a / 2015, 11–12.)

3.2 Yhteisöllinen oppilashuolto ja koulukuraattorin rooli

Oppilashuoltolaissa yhteisöllisellä oppilashuollolla tarkoitetaan

toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä opiskeluhuoltoa toteuttavat kaikki opiskeluhuollon toimijat. Oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 4§.)

Koulukuraattorin rooli yhteisöllisessä työssä on osallistua muiden koulun toimijoiden rinnalla oppilaiden ja kouluyhteisön hyvinvoinnin edistämiseen sekä kodin ja koulun välisen yhteistyön vahvistamiseen. Yhteisöllinen työ sisältää suunnitelmallista monialaista yhteistyötä oppilaiden, heidän huoltajiensa sekä muiden yhteistyötahojen kuten sosiaali- ja terveystoimen kanssa. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3§.)

Koulukuraattori kuuluu koulukohtaiseen oppilashuoltoryhmään, joka vastaa oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Oppilashuoltoryhmä on monialainen, sillä siihen kuuluvat niin koulun kuin oppilashuoltopalveluiden edustajat. Ryhmään voi kuulua myös muita koulun ulkopuolisia yhteistyötahoja ja paikallisia lasten ja nuorten kanssa toimivia yhteistyökumppaneita. (Kuntainfo 13a / 2015, 8-9.)

Oppilashuoltoryhmässä asioita käsitellään yleisellä ja yhteisöllisellä tasolla. Yksittäistä oppilasta koskevia asioita ei käsitellä oppilashuoltoryhmässä. Ryhmä-, luokka- ja yhteisötasolla käsitellään esimerkiksi ilmapiiriin, kiusaamiseen, työrauhaan, hyvinvointiin, terveyteen tai osallisuuteen liittyviä asioita. (Kuntainfo 13a / 2015, 9.)

Yhteisöllinen työskentely koulukuraattorin työssä on opettajille ja koulun henkilöstölle annettavaa konsultaatiota, tietoa ja tukea sosiaalialan asiantuntijuuteen

liittyvissä asioissa. Työ voi olla myös luokkien- tai pienempien oppilasryhmien kanssa tehtävää työtä yhdessä koulun henkilöstön tai muiden koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

3.3 Koulukuraattorien pätevyysvaatimukset ja työnjako

Koulukuraattorien valtakunnallisia pätevyysvaatimuksia on tiukennettu oppilashuoltolaissa. Laki määrittelee koulukuraattorien pätevyysvaatimukset seuraavasti:

Kuraattorin kelpoisuusvaatimuksena on vähintään sosiaalihuollon ammatillisista kelpoisuusvaatimuksista annetun lain (272/2005) 6 §:n mukainen kelpoisuus. Jokaisen oppilaitoksen käytettävissä on oltava sellaisen opiskeluhoollon vastaavan kuraattorin palveluja, jolla on mainitun lain 3 §:n mukainen kelpoisuus sekä psykologin palveluja (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 7§.)

Oppilashuoltolaissa viitattu sosiaalihuollon ammatillisista kelpoisuusvaatimuksista annetun lain 6 § mukainen ammatillinen kelpoisuusvaatimus tarkoittaa sosiaaliohjaajaa, johon valmistaa sosiaalialalle suuntaava sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto sosionomi AMK. Laki säätää vastaavan koulukuraattorin palveluiden saatavuudesta, jolloin vastaavan kuraattorin kelpoisuusvaatimuksena on sosiaalihuollon ammatillisista kelpoisuusvaatimuksista annetun lain 3 § mukainen pätevyys. Tämä pätevyys on sosiaalityöntekijän tutkinto eli ylempi korkeakoulututkinto, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu pääaineopinnot tai pääainetta vastaavat yliopistolliset opinnot sosiaalityössä. (Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 272/2005.)

Oppilashuoltolain voimaantulon jälkeen kuraattorin ja vastaavan kuraattorin työnkuvien muodostaminen ja organisoiminen on ollut Suomessa valtakunnallisesti käynnissä. Tehtäviin ja työnjakoon on toivottu selvennystä lain voimaantulon jälkeen. Joulukuussa 2015 ilmestyi sosiaali- ja terveysministeriön uusi soveltamisohje oppilas- ja opiskelijahuollon lainsäädännön toteuttamisen tueksi.

Sosiaali- ja terveysministeriön soveltamisohjeen (Kuntainfo 13a /2015) mukaan:

Lainsäädäntö ei määrittele vastaavan kuraattorin asemaa organisaatiossa. Nimikkeellä tarkoitetaan vaativaa asiantuntijatehtävää. Tarvittaessa vastaava kuraattori antaa sosiaalityön erityisosaamiseen liittyvää konsultaatiota muille. Tällä nimikkeellä työskenteleviä sosiaalityöntekijän kelpoisuuden omaavia kuraattoreita voi olla kunnassa yksi tai useita huomioiden palveluiden tarve, paikalliset voimavarat sekä opiskeluhuollon järjestämistapa. Lainsäädäntö asettaa vain koulutustasoa ja koulutuksen sisältöä koskevat vähimmäisvaatimukset. Vastaavan kuraattorin ja kuraattorin tehtävänkuvat ja työnjako päätetään niiden rajoissa paikallisesti.

Soveltamisohje ei siis tuonut selvyttä työnjakoon kuraattorin ja vastaavan kuraattorin välillä, ja tämän vuoksi työnkuvien muodostaminen on käynnissä kunnissa, näin myös Jyväskylässä. Soveltamisohjeen (13a / 2015) mukaan työnantaja arvioi edellä mainitun lainsäädännön puitteissa henkilön soveltuvuuden kuraattorin ja vastaavan kuraattorin tehtäviin. Ihmetystä ja tyytymättömyyttä on herättänyt soveltamisohjeen kohta, jossa mainitaan alalle soveltuvan yhteiskunta- tai käyttäytymistieteiden korkeakoulututkinnon, johon sisältyy tai jonka lisäksi on suoritettu sosiaalityön aineopinnot, pätevöittävän kuraattorin tehtävään.

Hallitus on antanut eduskunnalle esitysluonnoksen sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain kumoamiseksi. Hallituksen esitysluonnoksessa esitetään, että kuraattorin tehtävissä voisi toimia myös edellä mainittu alalle soveltuva yhteiskunta- tai käyttäytymistieteiden korkeakoulututkinnon omaava henkilö, joka on suorittanut lisäksi sosiaalityön aineopinnot. (Hallituksen esitys i.a.)

Muun muassa Koulukuraattorit ry:n puheenjohtaja Hanna Grosten-Salonen on antanut lausunnon sosiaali- ja terveysministeriölle koskien oppilas- ja opiskelijahuoltolain 7 §:ssä säädettyjä kuraattorin kelpoisuusvaatimuksia. Koulukuraattorit ry:n lausunnossa (17.1.2016) viitataan uuteen lakiin sosiaalihuollon ammattihenkilöistä, jonka mukaan sosiaalityöntekijä, sosionomi (AMK) ja geronomi (AMK) ovat sosiaalialan laillistettuja ammattihenkilöitä. Kuraattorin kelpoisuusehtojen laajentuessa kouluissa ja oppilaitoksissa lisääntyisi sellainen henkilöstö, jolla ei ole laillistettua sosiaalihuollon ammattihenkilön pätevyyttä. Tämä aiheut-

taisi lausunnon mukaan sen, ettei oppilaiden ja perheiden näkökulmasta yhdenvertaisuus kuraattorin palvelujen sisällön ja laadun suhteen toteutuisi eri kouluissa ja oppilaitoksissa. Lausunnon mukaan muutos olisi ristiriidassa myös sen kanssa, että kaikki opiskeluhuoltopalveluja antavat henkilöt, kuten kuraattorit, psykologit, terveydenhoitajat ja lääkärit, olisivat jatkossa laillistettuja ammattihenkilöitä. (Koulukuraattorit ry:n lausunto 2016.)

4 JYVÄSKYLÄN KAUPUNGIN OPPILASHUOLTOYKSIKÖN TOIMINTA

Jyväskylän kaupungin oppilashuoltoyksikkö kuuluu organisatorisesti Jyväskylän kaupungin sivistystoimialan ja perusopetuspalveluiden alaisuuteen. Oppilashuoltoyksikköön kuuluvat esi- ja perusopetuksen koulukuraattorit sekä koulupsykologit, lukiokoulutuksen ja Jyväskylän ammatillisen oppilaitoksen koulupsykologit sekä lukiokoulutuksen koulukuraattorit. Lisäksi oppilashuoltoyksikkö vastaa Jyväskylässä sijaitsevien yksityisten oppilaitosten koulukuraattori- ja psykologityöstä oppilashuoltolain velvoittaessa oppilaitosten sijaintikuntia järjestämään psykologi- ja kuraattoripalvelut. Oppilashuoltoyksikköön kuuluu lisäksi kaksi psykiatrista sairaanhoitajaa.

4.1. Koulukuraattorityö oppilashuoltoyksikössä

Jyväskylän kaupungin oppilashuoltoyksikön vakituiset koulukuraattorit ovat koulutukseltaan sosiaalityöntekijöitä, ja esi- ja perusasteella heitä työskentelee yhteensä yhdeksän. Opinnäytetyön tutkimuksen toteuttamisen aikana määräaikaisissa työsuhteissa työskentelee viisi koulukuraattoria, joista valtaosa on koulutukseltaan sosionomeja. Jokaisella esi- ja perusasteen koulukuraattorilla on vastuullaan koulualue, johon kuuluu yhdestä kuuteen koulua sekä koulualueiden kunnalliset ja yksityiset esiopetusyksiköt. Yksittäisen työntekijän koulualue voi koostua eri kaupunginosien kouluista ja esiopetusyksiköistä. Oppilasmäärä vastuualueilla on keskimäärin 1300. Alueiden kokoeroihin koulukuraattorien kesken vaikuttaa esimerkiksi heidän viikkotyöaikansa.

Lukuvuoden 2015–2016 aikana oppilashuoltoyksikössä on käynnistynyt työskentely kuraattorin ja vastaavan kuraattorin tehtävänkuvauksien määrittelemiseksi. Työtä varten on perustettu työryhmä, johon kuuluvat oppilashuoltoyksikön viransijainen palvelupäällikkö, koulukuraattorien tiimivastaava sekä kuraattorien ja vastaavien kuraattorien edustajat. Työn tavoitteena on kirjata kaupungin viralliseen tehtävänkuvauksilomakkeeseen kuraattorin ja vastaavan kuraattorin työtehtävien yleiskuvaukset, vaativuustekijät sekä yhteistyö- ja työolosuhteet. Tä-

mä kaikki liittyy myös kahden eri koulutustaustaisen koulukuraattorin palkkojen määrittelyyn.

4.2 Koulukuraattorityön pilottikokeilu Huhtasuon koulualueella

Jyväskylän Huhtasuon koulualueella on käynnistynyt elokuussa 2015 pilottikokeilu kahden eri koulutustaustaisen kuraattorin työskentelystä samalla yhtenäiskoululla. Tavoitteena on käytännön työskentelyn kautta selkeyttää työnkuvia sosionomi-kuraattorille ja vastaavalle kuraattorille sekä kirjata työskentelystä raportti lukuvuoden päätteeksi. Huhtasuon yhtenäiskoululla on 729 oppilasta. Huhtasuon kaupunginosa sijaitsee noin viisi kilometriä Jyväskylän keskustan ulkopuolella. Tällä monikulttuurisella alueella asuu noin 9000 ihmistä. Pilottikokeilutyöskentelyn sijoittumiseen Huhtasuon yhtenäiskoululle vaikuttivat alueen sosioekonomiset erityispiirteet, kuten maahanmuuttajataustaisten oppilaiden ja yksinhuoltajaperheiden suuri määrä sekä alueen korkea työttömyysprosentti. Kummatkin koulukuraattorit työskentelevät yhtenäiskoulun lisäksi kahdella muulla alakoululla. Sosionomi-kuraattorin viikkotyöaika on neljä työpäivää ja vastaavan kuraattorin kolme työpäivää viikossa.

5 SOSIONOMI (AMK) -KOULUTUS

Sosiaalialan koulutuksen arvoperusta pohjautuu ihmisoikeuksiin ja niiden kunnioittamiseen. Sosiaalialan keskeisiä arvoja ovat ihmisarvo ja oikeudenmukaisuus, itsenäisyys ja elämänhallinta, syrjäytymisen ehkäiseminen ja osallisuuden edistäminen, syrjinnän ja väkivallan vastustaminen, asiakkaan itsemääräämisoikeus sekä asiakkaan yksityisyys. Lähtökohtana ovat Sosiaalityöntekijöiden kansainvälisen liiton IFSW:n eettiset periaatteet ja toimintatavat. Sosionomien osaaminen rakentuu teoriaopintojen, työelämäyhteistyön ja käytännön harjoittelun muodostamasta kokonaisuudesta. (Rouhiainen-Valo, Rantanen, Hovi-Pulsa & Tietäväinen 2010, 16; Tamk i.a.)

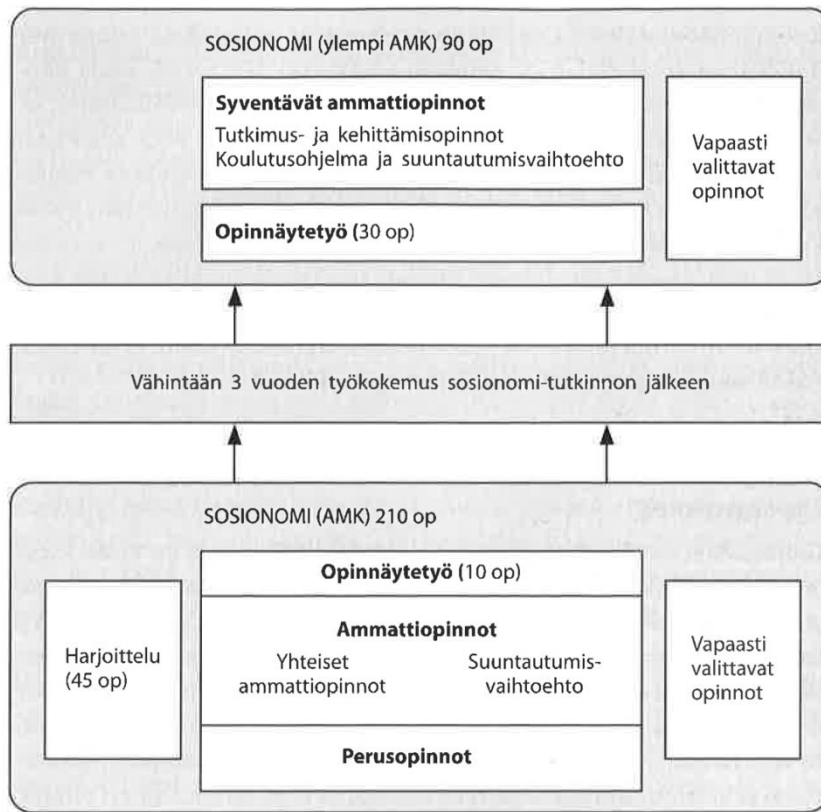
Seuraavissa kappaleissa avataan sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kehittymistä Suomessa sekä sosionomin kompetensseja sosiaalialan asiantuntijana.

5.1 Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kehittyminen

1990-luvulla käynnistyi yleinen opistoasteen koulutuksen uudistaminen, jolloin eri koulutusloille perustettiin ammattikorkeakouluja. Ensimmäisiä ammattikorkeakouluja alettiin vakinaistaa vuonna 1995, kun laki ammattikorkeakouluopinnoista astui voimaan. Sosiaali- ja terveysala muodostivat ammattikorkeakoulutuksessa yhden koulutusalan, jonka tutkinto on sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto. Vuodesta 2006 alkaen sosionomitutkinnon laajuus on ollut 210 opintopistettä ja kesto 3,5 vuotta. Pohjakoulutuksena on lukion oppimäärä, ylioppilastutkinto tai toisen asteen ammatillinen tutkinto tai vähintään opisto-tasoinen sosiaali- ja terveysalan koulutus. Ammattikorkeakouluista annetun asetuksen 423/2005 7. pykälän mukaan sosionomi voi valmistuttuaan työskennellä itsenäisesti sosiaalialan asiantuntijatehtävissä ja yrittäjänä sekä osallistua oman työnsä, työyhteisönsä ja ammattialansa kehittämiseen. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 13–14.)

Sosionomien tehtävät kattavat sosiaalialan palvelutoiminnot, kasvatuksen, kuntoutuksen, neuvonnan, ohjauksen sekä asiakas- ja yhteisötyön. Tyypillisimpiä sosiaalialan työpaikkoja kunnissa ja kuntayhtymissä sosionomeille ovat esimerkiksi sosiaalivirastot, päiväkodit, koulut, lasten- ja nuorisokodit, vanhainkodit, vammaishuollon työ- ja asumisyksiköt, perheneuvolat, a-klinikat, nuorisoasemat, kuntoutuslaitokset, palvelutalot, hoitokodit, päiväkeskukset, työ- ja toimintakeskukset, maahanmuuttajien vastaanottokeskukset, terveyskeskukset, mielenterveystoimistot, sairaalat sekä työ- ja elinkeinotoimistot. Viime vuosina järjestöt, yhdistykset sekä yksityiset sosiaali- ja terveydenhuoltoalan yritykset ovat tuottaneet lisääntyvässä määrin sosiaalipalveluja ja siten myös työllistäneet yhä enemmän sosionomeja. (Lehtonen i.a.)

Sosionomikoulutus rakentuu perus-, ammatti- ja vapaasti valittavista opinnoista, opinnäytetyöstä sekä noin 45 opintopisteen laajuisesta harjoittelukokonaisuudesta. Suuntautumisvaihtoehtoja ovat esimerkiksi lapsi-, nuoriso- ja perhetyö, vanhustyö, päihde- ja mielenterveystyö, vammaistyö ja sosiaalipalvelutyö. Jokaisella ammattikorkeakoululla on omat opintosuunnitelmansa ja opintojen painotusalueensa. Ammattikorkeakoulusta sosionomiksi valmistuttuaan opiskelija voi jatkaa opintojaan ammattikorkeakoulussa opiskellen ammatillisia erikoistumisopintoja, ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon tai muita ammattikorkeakoulujen täydennyskoulutukseen liittyviä opintoja. Sosionomin ylempää ammattikorkeakoulututkintoa voi hakeutua opiskelemaan sosionomi AMK -tutkinnon suorittanut, jolla on vähintään kolme vuotta työkokemusta. Ylempi ammattikorkeakoulututkinto nimike on vakinaistettu vuonna 2005 asetetun lain 411/2005 mukaan ja siitä lähtien sosionomin ylemmästä ammattikorkeakoulututkinnosta tuli ylempänä korkeakoulututkintona pysyvä osa korkeakoulujärjestelmää. Kuviossa 1 on kuvattu sosionomi AMK -tutkintorakennetta sekä sosionomi AMK ja ylemmän AMK -tutkintojen keskinäistä rakentumista. (Mäkinen ym. 2009, 14.)

KUVIO 1. Sosionomi AMK-tutkinnon (210 op) ja ylemmän AMK-tutkinnon (90 op) keskinäinen rakentuminen. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 15)

5.2 Sosionomin (AMK) kompetenssit sosiaalialan asiantuntijana

Vilkan (2015) mukaan ammattikorkeakouluissa suoritettujen tutkintojen on tarkoitus olla ammatillisesti painottuneita korkeakoulutukintoja. Opetus ammattikorkeakouluissa painottuu työelämään ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen ja taiteellisiin lähtökohtiin perustuvaan opetukseen. Keskeisenä tavoitteena on tukea yksilön ammatillista kasvua ja sijoittumista ammatillisiin asiantuntijatehtäviin. Ammattikorkeakouluista valmistuneita on alettu kutsua työelämässä ammatillisiksi asiantuntijoiksi. Vilkan (2015) mukaan Mutanen (2004) on tarkoittanut tällä kahta eri asiaa. Ammatillisuus edellyttää toimimista ammatin mukaisten tavoitteiden saavuttamiseksi sekä asiantuntijuus perustuu jatkuvaan ammattitaidon kehittämiseen ja harjoittamiseen. (Vilka 2015, 15-16.)

Sosionomit työskentelevät usein moniammatillisissa työympäristöissä ja tällöin sosionomin tehtävä on tuoda esiin sosiaalinen näkökulma. Sosionomi toimii

usein ainoana oman alansa edustajana moniammatillisessa työympäristössä, jolloin hän edustaa monelle yhteistyökumppanille ja asiakkaalle koko sosiaalialan mahdollisuuksien kirjoa. Tällöin sosionomi myös avaa asiakkaille konkreettisesti väyliä sosiaalipalveluiden äärelle. (Mäkinen ym. 2009, 88.) Kuraattorin työskentelyyn kouluuyhteisöissä sisältyy usein palveluohjauksellinen näkökulma. Oppilaiden ja heidän perheidensä kokonaisvaltainen tilanteen kartoitus on jokapäiväistä kuraattorityössä ja kuraattori voi olla keskeisessä roolissa tuoden tietoa saatavilla olevista palveluista niin oppilaalle kuin huoltajillakin. Kuraattorin tehtävänä on tuoda palveluita lähemmäksi asiakasta ja toimia ikään kuin linkkinä asiakkaiden ja palveluiden välillä.

Sosionomeilla on useita kompetensseja eli valmiuksia, kykyjä, taitoja ja ominaisuuksia suoritua tietyistä työtehtävistä. Kompetenssi tarkoittaa siis yksilön ja yhteisön potentiaalista kykyä selviytyä menestyksellisesti eri työtilanteista virallisen tai epävirallisen, omien tai jonkun muun asettamien kriteerien mukaan. (Mäkinen ym. 2009, 17.)

Sosiaalialan koulutusohjelman tuottamien kompetenssien laadintaprosessi on ollut osa Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun koordinoimaa Sosiaalialan AMK -osaaminen alan työkentällä -hanketta. Kompetenssit on hyväksytty sosiaalialan ammattikorkeakouluverkoston työvaliokunnassa sosionomi (AMK) -tutkinnon osalta 15.4.2010. Suomalaiset ammattikorkeakoulut voivat itsehallintonsa puitteissa laatia itsenäisesti omat opetussuunnitelmansa. Tämä on johtanut siihen, että eri ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutusohjelmien tavoitteet ja sisällöt poikkeavat toisistaan. (Rouhiainen-Valo ym. 2010, 9.)

Alla kuvaan sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen keskeisiä osaamisalueita, jotka yhdistävät eri ammattikorkeakoulujen sosiaalialan tutkintoja. Kompetenssien määrittelyn kautta pyritään tekemään näkyväksi sosiaalialan ammattikorkeakoulutettujen osaamista. Tämä liittyy myös eurooppalaisen korkeakoulutuksen yhtenäistämiskehitykseen. (mts, 9.)

1) Sosiaalialan eettinen osaaminen

Sosionomin tulee olla sisäistänyt sosiaalialan arvot ja ammattieettiset periaatteet ja hänen tulee olla sitoutunut toimimaan niiden mukaisesti. Hän kykenee myös sosiaalialan ammattien edellyttämään eettiseen reflektioon. Hänellä on valmiuksia ottaa huomioon jokaisen yksilön ainutkertaisuus ja hän kykenee toimimaan arvoriitiriitoja sisältävissä tilanteissa. Sosionomi edistää myös tasa-arvoa ja suvaitsevaisuutta sekä pyrkii huono-osaisuuden ehkäisemiseen yhteiskunnan, yhteisön ja yksilön näkökulmasta. (mts, 17.)

2) Asiakastyön osaaminen

Asiakastyön osaamiseen sisältyy kyky tunnistaa oman ihmiskäsityksensä ja arvomaailmansa merkityksen asiakkaiden ja asiakasryhmien kanssa tehtävässä työssä. Sosionomi osaa luoda asiakkaan osallisuutta tukevan ammatillisen vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteen. Hän ymmärtää asiakkaan tarpeet sekä osaa tukea voimavarojen käyttöönottoa ja vahvistumista yksilön kasvun ja kehityksen eri vaiheissa ja elämäntilanteissa. Sosionomi osaa työskentelyssään soveltaa ja arvioida erilaisia asiakastyön teoreettisia työorientaatioita ja työmenetelmiä. Hänellä on valmiuksia tukea ja ohjata tavoitteellisesti erilaisia asiakkaita ja asiakasryhmiä heidän arjessaan. Sosionomi osaa myös arvioida ja kuvata asiakasprosessin eri vaiheita ja kehittää työtään sen pohjalta. (mts, 18.)

3) Sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen

Sosionomin tulee tuntea hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta tukevat palvelujärjestelmät ja niihin liittyvän juridisen säädöspohjan ja tietojärjestelmät sekä osaa soveltaa niitä. Hän osaa ennakoida ja jäsentää hyvinvointipalveluiden muutoksia ja pystyy osallistumaan palveluiden tuottamiseen ja kehittämiseen. Sosionomi kykenee arvioimaan erilaisissa elämäntilanteissa olevien asiakkaiden palvelutarpeita ja hallitsee palveluohjauksen sekä ennalta ehkäisevän työn lähtökohdat ja menetelmiä. Hän osaa myös toimia sosiaalisen asiantuntijana moniammatillisissa työryhmissä ja verkostoissa sekä edistää asiakkaan turvaverkostojen toimintaa. (mts, 19.)

4) Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen

Osaamisalueeseen kuuluu sosionomin kyky analysoida epätasa-arvoa ja huono-osaisuutta tuottavia rakenteita ja prosesseja alueellisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Sosionomin tulee osata käyttää erilaisia yhteisösosiaalityön, yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja viestinnän keinoja. Hän hallitsee kansalaisten osallisuuden tukemisen sekä kykenee osallistumaan vaikuttamistyöhön yhteistyössä asiakkaiden ja muiden toimijoiden kanssa. (mts, 20.)

5) Tutkimuksellinen kehittämisosaaminen

Sosionomilla tulee olla reflektiivinen, tutkiva ja kehittävä työote. Hänellä on käytäntöpainotteista tutkimuksellista osaamista ja hän kykenee tuottamaan uutta tietoa. Osaamisalueeseen kuuluu kyky suunnitella, toteuttaa, arvioida ja raportoida sosiaalialan kehittämishankkeita. (mts, 21.)

6) Johtamisosaaminen

Johtamisosaamiseen kuuluu talous- ja henkilöstöhallinnon peruseriaatteiden tuntemus. Sosionomi hallitsee työyhteisön lähiesimiehenä toimimisen. Hän osaa kehittää sosiaalialan osaamista, työyhteisöjä ja palveluprosesseja sekä kykenee päätöksentekoon ennakoimattomissa toimintaympäristöissä. Sosionomi omaa myös perusedellytykset toimia alansa itsenäisenä yrittäjänä. (mts, 22.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyön tutkimuksessa kartoitin kirjoitelmien avulla Jyväskylän kaupungin oppilashuoltoyksikön esi- ja perusasteen koulukuraattoreiden näkemyksiä keskeisimmistä työtehtävistään. Lisäksi selvitin, miten koulukuraattorit kokevat oppilashuoltolain määrittelemien kuraattorin ja vastaavan kuraattorin työnkuvien erottuvan toisistaan. Pilottikokeilutyöskentelyn aikana kertyneitä kokemuksia työn keskinäisestä jakamisesta ja toimivia työkäytäntöjä kartoitin teemahaastattelujen avulla työntekijöiltä itseltään.

Teemahaastatteluiden avulla selvitän ja tuon esille kokemuksen kautta syntyneitä tietoja kuraattorin ja vastaavan kuraattorin työskentelystä. Tätä tietoa pilottikokeilun työntekijät ovat lähes kokonaisen lukuvuoden ajan keränneet eikä sitä ole vielä dokumentoitu. Tarkoitukseni on kartoittaa, miten uudessa laissa nimettyjen kahden erinimikkeisen koulukuraattorin työnkuvat ja roolit toteutuvat koulussa käytännössä ja minkälaisia vaikutuksia sillä on työn organisointiin.

Tavoitteenani ei ollut hakea kokonaisvaltaista valtakunnallista yleistettävyyttä, vaan löytää kirjoitelmien ja haastatteluiden pohjalta yhteneväisiä näkemyksiä ja kokemuksia koulukuraattorien työnkuvista sekä kuraattorin kompetensseista. Teorian ja käytännön kokemusten kautta koitan hahmottaa sosionomi-kuraattorin roolia koulujen oppilashuoltotyössä. Pyrin suhtautumaan haastatteluvastauksiin sekä kirjoitelmiin ennakkoluulottomasti ja erottamaan oman kokemukseni aineiston tuottamasta tiedosta.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymyksiä ovat:

1. Mitkä ovat Jyväskylän kaupungin oppilashuoltoyksikön koulukuraattorien kokemuksen mukaan heidän keskeisimpiä työtehtäviään.
2. Miten koulukuraattorit kokevat työtehtävien eroavan vastaavan kuraattorin ja kuraattorin välillä.
3. Mitkä ovat sosionomi-kuraattorin kompetensseja koulukuraattorityössä.

Opinnäytetyössäni kartoitetaan myös sitä, mitä toimivia käytäntöjä Huhtasuon pilottikokeilun työskentelyn aikana on ollut sekä, miten työtä on jaettu kuraattorin ja vastaavan kuraattorin välillä. Työni painottuu sosionomi - koulutustaustaisen kuraattorin työn tutkimiseen.

6.1 Tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmä

Opinnäytetyö on luonteeltaan laadullinen tutkimus. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään tavoittamaan ihmisen omat kuvaukset koetusta todellisuudesta. Näiden kuvausten oletetaan sisältävän ne asiat, joita ihminen pitää itselleen merkityksellisinä ja tärkeinä. Laadullisen tutkimuksen tunnuspiirteitä voidaan pitää enemminkin pyrkimystä löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä. (Vilkkä 2015, 118; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157.)

Opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmäksi valitsin kirjoitelmat sekä puolistrukturoidut teemahaastattelut. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat Jyväskylän kaupungin oppilashuoltoyksikön koulukuraattorit. Haastattelujen etuna on mahdollisuus selventää saatavia vastauksia ja syventää saatavia tietoja (Hirsjärvi ym. 2007, 200). Koska Huhtasuon pilottikokeilun työskentely on uusi ja ennestään tutkimaton työmuoto, oli mielestäni perusteltua valita aineistonkeruumenetelmäksi haastattelut. Kirjoitelmat tutkimuksen aineistona sisältävät itsessään merkityksiä eli ihmisten käsityksiä, kokemuksia, uskomuksia, haluja, ihanteita ja arvoja. Kirjoitelmien avulla on tarkoitus saada tietoa vastaajien ainutkertaisesta tavasta kokea, ajatella ja toimia. (Vilkkä 2015, 146.)

Kirjoitelmapyyntö lähetettiin yhteensä 14 koulukuraattorille, joista kaikki vastasivat kirjoitelmapyyntöön. Kohderyhmälle lähetettiin sähköpostitse saatekirje ja kirjalliset ohjeet kirjoitelman kirjoittamista varten (liite 1). Vastausaikaa kirjoittelulle annettiin noin kaksi viikkoa. 12 kirjoitelman palautus tapahtui anonymisti oppilashuoltoyksikön työ- ja ammattikuntakohtaisten kokouksien yhteydessä, joissa kirjoitelmat kerättiin paperiversioina vastaajilta. Tämän lisäksi kaksi kirjoitelmaa palautettiin sähköpostitse, jolloin kirjoitelmat tulostettiin ilman vastaajien tunnistetietoja.

Teemahaastatteluiden tiedonantajina olivat Jyväskylän kaupungin oppilashuoltoyksikön Huhtasuon pilottikokeilukoulun kuraattori ja vastaava kuraattori. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina. Sovin haastatteluista haastateltavien kanssa tammikuussa 2016. Haastattelut toteutettiin helmikuussa 2016 Huhtasuon yhtenäiskoululla. Haastattelutilanteiden ilmapiiri oli rauhallinen ja niihin oli varattu riittävästi aikaa. Haastattelutilanteissa ei ollut häiriötekijöitä eivätkä haastattelut keskeytyneet missään vaiheessa. Kummatkin haastattelutilanteet kestivät reilun tunnin. Haastateltavat olivat saaneet etukäteen tietää opinnäytetyöni tutkimuksen sisällöstä ja tutkimuskysymyksistä. Olin lähettänyt haastateltaville tutustuttavaksi haastattelun teemat ja haastattelurungon (liite 2). Ennen haastatteluja olimme sopineet niiden tallentamisesta nauhurilla. Haastattelutilanteen alussa testasin nauhurin toimivuuden ja äänenlaadun.

Laadullisen tutkimuksen aineiston riittävyttä arvioitaessa käytetään käsitettä saturaatio eli kylläntyminen. Vilkan (2015, 152) mukaan “kylläntymispisteen eli saturaation saavuttaminen tutkimusaineistossa tarkoittaa sitä, että tutkimusaineiston peruslogiikka toistaa itseään eikä lisäaineisto tuo tutkimusongelman kannalta mitään uutta tietoa”. Se, että tutkija osaa määrittellä kylläntymispisteen, vaatii tarkkaa käsitystä siitä, mitä tutkimusaineistosta haetaan. Tutkimusongelmien tarkka määrittely auttaa tässä. (Hirsjärvi ym. 2007, 177.) Tutkimukseni kirjoitelma-aineistossa nousevat esille koulukuraattorien omakohtaiset kokemukset muun muassa keskeisistä työtehtävistä, jolloin yksittäisen ihmisen kokemus on aina ainutkertainen. Huomasin kuitenkin kirjoitelmia analysoidessani, että samat teemat toistuivat esimerkiksi koulukuraattorien työtehtävien kuvauksissa eikä tutkimuksen kannalta merkittävää uutta tietoa syntynyt enää saadessani viimeiset kirjoitelmat takaisin. Toisaalta koulukuraattorien erilaiset kokemukset työn painopisteistä antoivat minulle tutkijana vahvistusta siitä, että koulualueet ovat keskenään erilaisia ja koulun toimintakulttuuri vaikuttaa koulukuraattorin työn painotuksiin.

Ronkaisen, Pehkosen, Lindblom-Ylänteen & Paavilaisen (2011) teoksessa Jorma Kalela (2000) esittää aineiston määrän olevan riittävä silloin, kun tutkija voi vastata tutkimuskysymykseensä. Kun tutkitaan ilmiötä ja tavoitteena on saada kuvaus tästä ilmiöstä, tarvitaan aineisto, joka on laadullisesti ilmiön kan-

nalta edustava. On tärkeää, että aineisto kuvaa hyvin ilmiötä. Aineiston tulee olla myös niin laaja, ettei se kuvasta sattumanvaraisia ja subjektiivisia kokemuksia. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen 2011, 6.) Kirjoitelmapyyntöni vastasivat kaikki Jyväskylän esi- ja perusasteella työskentelevät koulukuraattorit, joten voidaan ajatella, että tämä on riittävän kattava aineisto tutkimukselleni. Täten on ollut mahdollista saada kattava kuvaus Jyväskylän kaupungin koulukuraattoreiden näkemyksistä tutkimuskysymyksiin.

6.2 Tutkimusaineiston analyysimenetelmä

Tutkimuksen analyysimenetelmänä käytin soveltaen aineistolähtöistä sisällönanalyysiä sekä teemoittelua. Olen tehnyt sisällönanalyysiä aineistolähtöisesti ja rakentanut niiden pohjalta teemoja. Laadullisessa analyysissä aineisto ja tutkimusongelma ovat usein tiiviissä vuoropuhelussa keskenään. Tutkimusongelmaan on harvoin mahdollista saada suoria vastauksia aineistosta, jonka vuoksi tarvitaan analyyttisiä kysymyksiä. Nämä kysymykset tarkentuvat ja muotoutuvat aineistoon tutustuttaessa. Sisällönanalyysillä pyritään luomaan hajanaisesta aineistosta selkeää ja yhtenäistä informaatiota, jotta tulkinta ja johtopäätösten teko ovat mahdollisia. (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 13.)

Luin kirjoitelmista muodostuneen aineiston huolellisesti läpi kolme kertaa. Erottelin kirjoitelmista tutkimusongelmien kannalta keskeisimmät kohdat ja merkitsin nämä eri värejä käyttäen aineistoon. Tämän jälkeen kirjoitin nämä kohdat sähköiseen muotoon tietokoneella sekä jaottelin aineistosta nousseiden alaluokkien alle. Nämä alaluokat sisälsivät samoja teemoja, joita myös kirjoitelmien kysymyksissä oli. Alaluokat muuttuivat jaottelun aikana ollen tässä vaiheessa aineistokäsittelyä seuraavat: koulukuraattorien keskeisimmät työtehtävät yksilöllisessä ja yhteisöllisessä työssä, muut työtehtävät, työssä esille nousevat teemat eli työskentelyyn johtaneet syyt, yhteistyöverkostot, koulukuraattorin roolit ja ominaisuudet, kuvaukset koulukuraattorityöstä ja työotteista, kehittämisideat, vastaavan kuraattorin ja kuraattorin työtehtävät ja rooli, kuraattorin ja vastaavan kuraattorin kompetenssit sekä muut tutkimuksen kannalta oleelliset asiat sisältäen suoria lainauksia kirjoitelmista. Yhdistin alaluokkia tämän jälkeen laajem-

miksi kokonaisuuksiksi, yläluokiksi. Lopuksi samansisältöisiä yläluokkia yhdistelemällä muodostin pääluokkia. Pääluokkien nimet kuvaavat hyvin sen sisältöä ja niitä yläluokkia, joista se on muodostettu.

Lisäselkeyttä tutkimuksen tuloksista hain muodostamalla kirjoitelmien keskeisistä teemoista taulukon, jonka avulla jäsentelin koulukuraattorien keskeisimpiä työtehtäviä ja sitä, miten kirjoittajien koulutustausta vaikutti vastauksiin. Seuraavaksi jätin tutkimuksen analysoinnin ulkopuolelle ne kirjoitelmista nousseet teemat, jotka eivät kuuluneet tutkimuksen keskeisimpiin asioihin.

Teemahaastattelut litteroin koneella kirjoittaen. Litteroin haastattelut pian haastattelujen jälkeen, jotta ne olisivat vielä hyvin muistissani. Haastatteluissa esille tullutta vuorovaikutusta, kuten haastateltavien puheen sävyjä, painotuksia, naurahduksia tai taukoja, en kirjoittanut tekstiksi. Ronkaisen ym. (2011, 119) mukaan pelkän puhutun sisällön litterointi riittää, jos tutkimuksen analyysi toimii yksinkertaisesti sisältöjä luokittelemalla, teemoittelemalla tai käytettyjä ilmaisuja kategorisoimalla. Tekstiksi purettu puhe tuo laadullisen aineiston lähelle lukijaa ja lisää tutkimuksen läpinäkyvyyttä ja parantaa tutkimuksen validiteettia (Nikander 2010, 433). Haastatteluista muodostui tallennettua aineistoa kaksi tuntia ja litteroitua tekstiä kymmenen sivua.

Litteroinnin jälkeen toimin kuten kirjoitelmista nousseen aineiston kanssa. Merkitsin litteroidusta tekstistä eri väreillä ne kohdat, jotka liittyivät tutkimuskysymyksiini. Muodostin taulukon, jonka avulla sain poimittua aineistosta yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia. Aineistosta nousi esille alaluokkia, jotka olivat teemahaastattelurungossa esitettyjen teemojen kanssa yhteneviä. Alaluokkia yhdistelemällä yläluokiksi ja yläluokkia yhdistelemällä pääluokiksi muodostin haastatteluaineistosta teemoja, joita olivat pilottikokeilun koulukuraattoreiden *vas-tuualueet* ja *työtehtävät, toimivat työkäytännöt, työparityöskentely* sekä *sosio-nomi-kuraattorin kompetenssit*.

6.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Haastattelun onnistumisen kannalta on perusteltua antaa haastattelukysymykset tai aiheet etukäteen haastateltaville (Tuomi & Sarajärvi 2002, 75). Ennen teemahaastatteluja lähetin haastattelujen teemat sähköpostitse haastateltaville. Haastattelujen luotettavuutta arvioitaessa tulee ottaa huomioon, että olen haastateltaville etukäteen tuttu henkilö, työtoveri. Tämä saattoi vaikuttaa haastateltavien kokemukseen haastattelutilanteesta ja haastatteluvastauksiin joko myönteisesti tai kielteisesti. Toivoin tuttuuden vaikuttavan haastattelutilanteeseen myönteisesti ja niin, että haastateltavat pystyivät kertomaan ajatuksistaan ja kokemuksistaan vapautuneesti.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta parantaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta (Hirsjärvi ym. 2007, 227). Pyrin tutkimuksen jokaisessa vaiheessa tarkkaan ja rehelliseen toteuttamiseen ja kiinnitin tutkijana huomiota eettiseen vastuullisuuteen. Pyrin tuomaan ilmi tutkimusaiheita koskevat valinnat ja perustelemaan ne yksityiskohtaisesti. Tutkimuksessani olen kirjoitelmien analysoinnin lisäksi haastatellut kahta koulukuraattoria, jotka antoivat teemahaastatteluiden avulla lisäinformaatiota työstään. Haastatteluiden tiedonantajat olivat vastanneet myös kirjoitelmapyyntöön. Haastatteluiden avulla saadun lisätiedon voidaan ajatella vahvistavan tutkimukseni luotettavuutta.

Kirjoitelmanpyynnön saatetekstissä ja ohjeistuksessa kerroin vastaajille tutkimusaineiston ehdottoman luottamuksellisesta käsittelystä ja kirjoittajien anonyymiyden säilyttämisestä.

Tutkimuslupa saatiin Jyväskylän kaupungin oppilashuoltoyksikön viransijaiselta palvelupäälliköltä, joka antoi tutkimusluvan haastatteluiden toteuttamiseen ja kirjoitelmien keräämiseen kirjallisesti 20.1.2016.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Koulukuraattorityöstä on tehty aiemmin useita opinnäytetöitä ja pro gradu -tutkielmia, mutta tutkimuksissa ei ole nostettu esiin sosionomi - koulutustaustaisen kuraattorin työnkuvaa tai koulutuksen antamia osaamisalueita. Vastaavan kuraattorin ja kuraattorin työnkuvia ei ole tietävästi aiemmin tutkittu opinnäytetöissä tai pro gradu -tutkielmissa. Tämä johtunee osittain siitä, että oppilashuoltolaki, kuraattoreiden pätevyysvaatimukset ja kuraattorinimikkeet ovat olleet voimassa vasta alle kaksi vuotta.

Ilona Turkka (2015) on kerännyt opinnäytetyössään ”Koulukuraattorin yhteisöllinen työ uuden oppilashuoltolain jälkeen” koulukuraattorien kokemuksia yhteisöllisestä oppilashuoltotyöstä 1.8.2014 voimaan astuneen oppilashuoltolain jälkeen. Opinnäytetyön tuloksissa todetaan lain tuoman suunnitelmallisuuden nostaneen esille yhteisöllistä työtä sekä sen merkitystä ja sisältöjä. Uuden lain ei koettu tuovan kuraattorityön sisältöihin paljonkaan uutta, mutta jonkin verran sekaannusta oppilashuoltoryhmien toimintaan ja uudenlaista oppilashuoltotyön organisoitumista kylläkin. Opinnäytetyössään Turkka viittaa myös oppilashuoltolain määrittelemiін koulukuraattoreiden uusiin pätevyysvaatimuksiin ja kuvaa haastattelemiensa kuraattoreiden kokemuksia asiasta. Osa haastatelluista kuraattoreista on kokenut epäselväksi sen, ettei laissa ole määritelty työtehtävien eroja kahdesta eri koulutustaustasta huolimatta. Epäselvyys tehtävien määrittämisen suhteen luo kysymyksiä vastuisiin ja palkkaukseen nähden. (Turkka 2015, 36, 38.)

7.1 Keskeisimmät työtehtävät

Opinnäytetyössäni koulukuraattorien kirjoitelmien avulla halusin selvittää, mitkä ovat koulukuraattorien näkemyksen mukaan heidän keskeisimpiä työtehtäviään. Osa vastaajista koki koulujen yksilöllisen työn olevan keskeisessä roolissa heidän työssään ja osa koki työn painottuvan yhteisöllisen työn suuntaan. Valtaosa vastaajista näki kuitenkin niin yksilö- kuin yhteisökohtaisen työn kuuluvan keskeisimpiin työtehtäviin- ja työotteeseen. Vastaukset työtehtäviä koskien olivat

samankaltaisia vastaajien koulutustaustasta riippumatta. Eroja vastauksissa ei nähty sosionomi-kuraattorien ja vastaavien kuraattorien välillä. Tämä tarkoittaa, että Jyväskylän kaupungin koulukuraattorien työ on tutkimuksen aikana ollut samankaltaista työntekijöiden koulutustaustasta riippumatta, mutta työn sisällöllisiä eroja on ollut eri koulualueiden välillä.

Keskeisimmät työtehtävät voidaan jaotella kirjoitelmien mukaan yksilökohtaiseen työhön ja yhteisölliseen työhön. Osa keskeisimmistä tehtävistä kuuluu sekä yksilökohtaiseen että yhteisölliseen työhön. Kuviossa 2 ovat nähtävillä koulukuraattoreiden keskeisimmät työtehtävät sekä työ näiden rajapinnoilla (s. 37).

7.1.1 Yksilökohtainen työ

Yksilökohtainen työ sisältää yksittäisen oppilaan ympärillä tapahtuvaa työskentelyä niin yksilö- kuin verkostotasolla. Oppilaskohtainen yksilötason työskentely sisältää kahdenkeskeisiä, niin sanottuja tukikeskustelutapaamisia oppilaiden kanssa ja niiden pyrkimyksenä on oppilaan kokonaisvaltaisen tilanteen kartoitus. Yksilötyön tarkoituksena on oppilaan psyykkisen hyvinvoinnin ja osallisuuden tukeminen niin koulussa, kotona kuin vapaa-ajallakin. Tärkeäksi nähtiin myös oppilaan motivointi, kannustaminen, rinnalla kulkeminen ja haitallisten tapahtumien ehkäiseminen.

Oppilasta ympäröivän verkoston kartoittaminen koettiin yhdeksi keskeisimmäksi työtehtäväksi kuten myös tämän verkoston hyödyntäminen oppilaan tilanteen eteenpäin viemiseksi. Yhteistyö huoltajien, koulun henkilöstön sekä muiden toimijoiden, kuten lastensuojelun, psykiatristen hoitotahojen, perheneuvolan ja nuorisotyön, kanssa koettiin keskeiseksi. Vanhempien tukeminen tapaamisten ja puhelinkeskustelujen muodossa mainittiin useissa kirjoitelmissa. Koulukuraattori nähtiin usein kokoamassa ja koordinoimassa oppilaan ympärillä olevaa monialaista verkostoa eli monialaisia asiantuntijaryhmä- tai muita verkostokokouksia. Koulussa yhteistyötahoina koulukuraattoreilla ovat usein luokanohjaaja tai -opettaja, erityisopettaja, opinto-ohjaaja, koulupsykologi tai kouluterveydenhoitaja.

Oppilaiden asioiden taustaselvittelyn, asiakasprosessien suunnittelun sekä käytännön aikataulujen sopimisen nähtiin kuuluvan keskeisesti työhön. Koulukuraattorin yksilökohtaisessa työssä nähtiin myös palveluohjauksellisia piirteitä, kohteena niin oppilas kuin hänen perheensäkin. Keskeisenä työnä koettiin myös asiakasprosesseihin kuuluva kirjallinen työ, kuten asiakastyön dokumentointi, yhteenvedot ja lausunnot. Tärkeä osa yksilökohtaista työtä on myös työskentely opetuksen eri nivelvaiheissa. Esiopetuksen ja ensimmäisen, kuudennen, ja seitsemännen sekä yhdeksännen -luokan ja toisen asteen nivelvaiheissa sekä kouluvaihtoissa koulukuraattori voi toimia oppilaan tukijana sekä tiedonsiirtäjänä monialaisissa asiantuntijaryhmän kokouksissa.

Oppilashuoltolaissa (1287/2013) korostetaan oppilashuoltotyön ennaltaehkäisevää ja varhaisen tuen työmallia. Koulukuraattorien kirjoitelmista nousi esille yksilökohtaisen työn ennaltaehkäisevä ja korjaava työote. Näiden kahden työotteen nähtiin myös kulkevan limittäin ja työn olevan kumpaakin yhtä aikaa.

Yksilötyöskentelyssä löytyy usein molemmat puolet. Puuttumalla esimerkiksi oppilaan poissaoloihin, saatetaan ennaltaehkäistä koulusta pois putoaminen.

Toisaalta korjaavan yksilötyön nähtiin vievän mahdollisuuksia tehdä ennaltaehkäisevää ja yhteisöllistä työtä tietyillä koulualueilla. Näillä koulualueilla oppilaiden elämäntilanteet ovat usein yleisesti haastavia ja tarvetta työskentelylle on paljon.

7.1.2 Yhteisöllinen työ

Yhteisöllinen työ nähtiin usein kirjoitelmissa oppilaiden, heidän vanhempinsa ja koulun henkilöstön hyvinvoinnin tukemisena. Myös kehittämistyötä pidettiin keskeisenä. Konsultatiivisen työotteen koettiin lisääntyneen oppilashuoltolain voimaantumisen jälkeen ja tämän tukevan koulun henkilöstön hyvinvointia. Tärkeänä nähtiin sosiaalialan näkökulman tuominen koulun arkeen opettajien työn tueksi. Kodin ja koulun yhteistyön tukeminen koettiin kuuluvan keskeisesti kou-

lukuraattorin työhön. Tämä ilmenee esimerkiksi nivelvaihtetyöskentelyssä, jossa on myös vahvasti läsnä kouluyhteisön hyvinvoinnin tukeminen yksilö- ja luokkatasolla.

Koen, että tärkein asia työssäni on oppilaiden aito kohtaaminen ja kuunteleminen, - on sitten kyse yksilötyöstä tai isomman oppilaskunnan kanssa tehtävästä työstä.

Lain (oppilashuoltolaki 1287/2013) mukaan oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa monialainen koulukohtainen oppilashuoltoryhmä. Kaikki koulukuraattorit näkivät yhteisöllisiin oppilashuoltoryhmiin osallistumisen tärkeänä. Oppilashuoltoryhmiin kuulumisen sekä muiden alueellisten verkostotoimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö on koulukuraattorityössä keskeistä. Luokkien ja pienempien ryhmien kanssa työskentelyn nähtiin olevan tärkeä ja hyödyllinen työmuoto, ja yhteistyö luokanopettajan tai -ohjaajan kanssa siinä keskeistä.

Yhteisöllisen- ja yksilökohtaisen työn koettiin kulkevan myös rinnakkain ja raja näiden kahden työmuodon välillä nähtiin häilyvänä ja niiden heijastavan vaikutuksia myös toisiinsa.

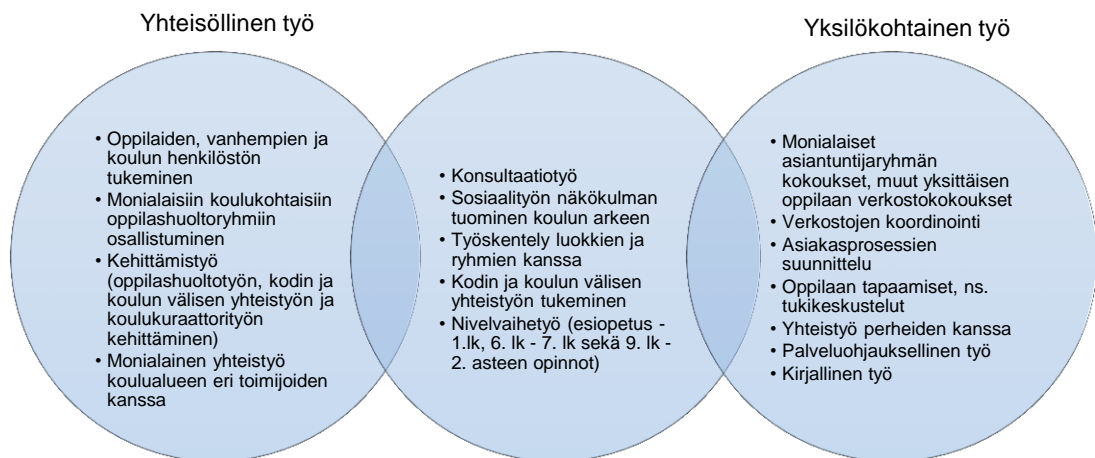
Yksilökohtaisesta työstä on yleensä seurauksensa myös yhteisöllisellä tasolla, toisaalta yksilön kokemat haasteet ovat usein mielestäni seurausta myös yhteisötason haasteista.

Joskus ryhmä- tai luokkatason työskentelyn avulla voidaan vaikuttaa myönteisesti yksittäisten oppilaiden vuorovaikutustaitojen ja epätoivotun käyttäytymisen haasteisiin. Tätä kautta myös koko luokan yhteistoimintataidot ja ryhmädynamiikka voivat kehittyä parempaan suuntaan.

7.1.3 Muu Koulukuraattorin työ

Yksilöllisen ja yhteisöllisen työn lisäksi kirjoitelmissa mainittiin koulukuraattorin työhön sisältyvän paljon muutakin työtä. Vaikka tämän työn ei katsottu kuuluvan keskeisimpiin työtehtäviin, oli se kuitenkin työtä, joka vei säännöllisesti työaika.

Tähän työhön kuuluu toimistotyö, jota on esimerkiksi sähköpostien lukeminen ja niihin vastaaminen, työajan suunnittelu, tilastointi ja muu dokumentointi. Varsinaisen asiakastyön dokumentointi ja erilaisten asiakasasioihin liittyvien selvitysten ja lausuntojen kirjoittaminen nähtiin kuuluvan yksilökohtaiseen työhön. Oppilashuoltoyksikön sisäiset työ- ja ammattikunta-kohtaiset kokoukset sekä kaupungin sisäiset ja ulkoiset koulutukset mainittiin niin haastatteluissa kuin kirjoitelmissakin.

KUVIO 2. Koulukuraattorien keskeisimmät työtehtävät yhteisöllisessä ja yksilökohtaisessa työssä ja työ näiden rajapinnoilla

7.2 Näkemyksiä koulukuraattorityöstä ja koulukuraattorin roolista

Sipilä-Lähdekorpi (2004) on kartoittanut väitöskirjatutkimuksessaan, mitkä käsitteet kuvaavat koulukuraattorien mukaan heidän työtään kouluissa. Hän on tutkinut myös, mitkä persoonallisuuden ominaisuudet ovat kuraattorin työssä eduksi. Opinnäytetyöni kirjoitelma-aineistosta nousivat samankaltaiset teemat esille. Sipilä-Lähdekorven (2004, 152–153; 133) tutkimuksessa keskeisimmiksi persoonallisuuden piirteiksi nousivat esimerkiksi hyvät vuorovaikutustaidot, rohkeus, organisointikyky, kärsivällisyys, empaattisuus, rehellisyys ja joustavuus. Parhaiten työtä kuvasivat Sipilä-Lähdekorven tutkimuksessa seuraavat käsitteet: välittäjäasiantuntija, muutoksen käynnistäjä, opiskelun motivoija, kuuntelija, innostaja, koordinaattori ja nuoren asianajaja.

Jyväskylän koulukuraattorien kirjoitelmissa mainittiin yksittäisiä koulukuraattoreita kuvaavia rooleja, ominaisuuksia sekä koulukuraattoryötä kuvaavia käsitteitä. Näitä ominaisuuksia olivat esimerkiksi suunnitelmallisuus, kärsivällisyys, sensitiivisyys ja rohkeus puuttua asioihin. Opinnäytetyöni kirjoitelmista nousi esille koulukuraattorin rooli oppilaan ja työyhteisön tukijana ja erilaisen – kuin esimerkiksi opettajan – näkökulman esille tuojana.

Koulukuraattorilla on mahdollisuus tarjota asioille pidempää perspektiiviä ja oppilaalle enemmän aikaa ja rauhaa.

Kirjoitelmissa nousi esille erilaisia rooleja ja käsitteitä koulukuraattorin työstä. Näitä olivat esimerkiksi tunteiden tulkitsija ja sanoittaja, tavoitteellisen työn tekijä, helposti tavoitettava, vahvan ammatti-identiteetin omaava ja nopeisiin tilannearviointeihin pystyvä. Yhtymäkohtia Sipilä-Lähdekorven (2004) tutkimuksen tuloksiin on nähtävissä.

Lastensuojelun työkokemuksen ja kaupungin palvelujärjestelmän tuntemuksen nähtiin tukevan koulukuraattoria työssään. Kouluyhteisöön kuuluminen ja tutuus nostettiin esille. Tärkeänä nähtiin, että koulukuraattori oli koululla toimiva työntekijä, joka on helposti saatavilla. Ennaltaehkäisevää ja varhaisen puuttumisen työtettä nostettiin esille ja se nähtiin tärkeänä, vaikkei sitä moni työntekijä kriisiytyneiden oppilastilanteiden ja suurien oppilasmäärien vuoksi kyennytään toteuttamaan työssään kuten haluaisi.

Pidän tärkeänä, että koulussa on riittävästi aikuisia, joita lasten ja nuorten ja vanhempien olisi helppo lähestyä. Ei niin pientä tai isoa murhetta, jota ei jonkun olisi hyvä pysähtyä kuulemaan.

Kuraattorin tulee luoda vaikutelma helposti tavoitettavuudesta ja joustavuudesta sekä asiakkaille että yhteistyötahoille.

Toisaalta muiden koulussa toimivien työntekijöiden, kuten nuorisotyöntekijöiden, rooli nähtiin tärkeänä ja heidän nähtiin toimivan koulukuraattorin tukena olemalla matalan kynnyksen aikuisia oppilaille.

7.3 Kuraattorin ja vastaavan kuraattorin työtehtävien jakautuminen ja toimivat työkäytännöt

Koulukuraattorien kirjoitelmien ohjeistuksessa kysyttiin, miten kuraattorin ja vastaavan kuraattorin työtehtävien koetaan erottuvan toisistaan. Haastatteluissa kartoitettiin pilottikokeilun koulukuraattoreilta heidän keskinäisen työnsä jakautumista Huhtasuon yhtenäiskoulussa. Tällä hetkellä, kun oppilashuoltolaki on voimassa jo toista lukuvuotta, työtehtävien ei koettu muilla koulualueilla eroavan koulutustaustasta johtuen. Huhtasuolla eroja työtehtävissä oli muodostunut vähän. Kirjoitelmissa ja haastatteluissa nousi esille näkemyksiä siitä, mitä työtehtävien erot voisivat tulevaisuudessa olla, jos Jyväskylässä työtehtävät jaetaan kuraattorille ja vastaavalle kuraattorille.

Kirjoitelmissa vastaavalle kuraattorille kuuluvia työtehtäviä oli usein lähdetty pohtimaan siitä näkökulmasta, että vastaava kuraattori vastaa työssä jostakin laajemmin ja tekee mahdollisesti jotakin enemmän. Näin ollen kuraattorin työtehtäviin kuuluisi tällöin jotakin vähemmän. Työn painopisteiden nähdään siis sijaitsevan eri kohdissa. Vastaavan kuraattorin vastuualueiksi nousi kirjoitelmissa esille kolme pääteemaa. Nämä teemat ovat työn kehittäminen, konsultatiivinen työote sekä asiakastyö.

Työn kehittämisen nähtiin kohdistuvan koulukuraattorityön kokonaisuuden strategiseen kehittämiseen sekä yhteisöllisen oppilashuoltotyön kehittämiseen niin kouluyhteisö, yhteistyöverkosto, koulualue kuin kuntatasollakin. Erilaisten alueellisten ilmiöiden kartoittaminen koettiin tärkeäksi ja näiden ilmiöiden hyödyntäminen yhteisöllisen työn suunnittelussa hyödylliseksi. Yhteisöllisen työn painopisteenä nähtiin ennaltaehkäisevä työote. Vastaavan kuraattorin rooli koettiin konsultaatioiden toteuttajana, ja vastaanottajana kuraattori tai koulun muu henkilöstö. Toisaalta konsultatiivinen rooli nähtiin toteutettavaksi yhteistyössä myös kuraattorin kanssa. Sosiaalityöntekijän koulutuksen omaavalla vastaavalla kuraattorilla koettiin olevan mahdollisesti annettavaa erityisen haasteellisissa konsultatiivisissa työtehtävissä. Vastaavan kuraattorin rooli nähtiin yhteisö- ja rakennetasolta kohti yksilöä. Yksilötyön rooli koettiin hieman vähäisemmäksi kuin

kuraattorilla ja kuraattorin nähtiinkin olevan enemmän mukana suorassa asiakastyössä oppilaiden kanssa. Tämä ei kuitenkaan suoraan tarkoita sitä, etteikö vastaavan kuraattorin työhön kuuluisi oleellisesti asiakastyö. Vastaavan kuraattorin asiakastyötodellisuuden ja oman koulualueen tuntemusta pidettiin tärkeänä eikä suoran asiakastyön radikaalia vähentämistä tai loppumista nähty mielekkäänä.

Kaikki, jotka ovat lähteneet tähän työhön, haluaa suoraa asiakastyötä ja ihmisten kanssa työskentelyä.

Kehittämistyö koettiin vahvemmin vastaavan kuraattorin vastuualueeksi. Vastuualueiden tulisi kuitenkin olla vastaajien näkemyksen mukaan laajempia kokonaisuuksia, kuten koko kaupungin koulukuraattorityön tai laajojen yhteistyöverkostojen kanssa tehtävän yhteistyön kehittämistä. Kouluyhteisön tarpeista lähtevässä paikallisessa kehittämisessä ei nähty merkitystä koulukuraattorin koulutustaustalla.

Huhtasuon pilottikokeilutyöskentelyn aikana vastaavan kuraattorin vastuulla ovat olleet koulun vaativan erityisen tuen opetuksen opettajien konsultaatiot. Näitä konsultaatioita vastaava kuraattori on tehnyt työparina koulupsykologin kanssa. Kyseinen työjako on sovittu lukuvuoden alussa ja se on ainoa selkeästi työskentelyn aikana muotoutunut jako kuraattorin ja vastaavan kuraattorin välillä. Vaativan erityisen tuen oppilailla on paljon jo olemassa olevia verkostoja ympärillään, kuten erilaisia terapioiden ja kehitysvamma palveluita. Tämän vuoksi on ajateltu, että vastaavalla kuraattorilla on tällaiseen työskentelyyn soveltuvaa erityistä asiantuntijuutta koulutustaustansa puolesta. Vaativan erityisen tuen erityisryhmissä opiskelee neurologisesti vammautuneita tai pitkäaikaissairaita oppilaita sekä oppilaita, joilla on laajoja kielellisiä pulmia, haasteita näön käytössä ja hahmottamisessa sekä oppilaita, joilla on tunne-elämän ongelmia tai laaja-alaisia oppimisvaikeuksia. Yksilöllisen opetuksen pienryhmissä (YPR) opiskelevat pidennetyn oppivelvollisuuteen piiriin kuuluvat oppilaat, joilla on vaikeita ja laaja-alaisia oppimisvaikeuksia tai kehitysvamma-diagnoosi. (Jyväskylän kaupunki i.a.)

Huhtasuon pilottikokeilun työskentelystä muodostuneen kokemuksen mukaan kuraattori ja vastaava kuraattori näkivät, ettei yleisopetuksen opettajien konsultaatioissa ollut merkitystä koulukuraattorin koulutustaustalla. Opettajien ajateltiin hakevan käytännön neuvoja ja ohjausta yksittäisten oppilaiden tai isompien oppilasryhmien asioihin. Koulukuraattorien koettiin kykenevän tuomaan sosiaalialan näkökulman konsultaatiotilanteisiin koulutustaustasta riippumatta. Joissakin tilanteissa aiempi tieto vallitsevasta ilmiöstä tai oppilaan taustasta nähtiin merkittävämmäksi tekijäksi onnistuneelle konsultaatiolle kuin työntekijän koulutustausta.

Kirjoitelmissa kuraattorin työtehtäviin nähtiin kuuluvan oppilaiden ja heidän verkostojensa parissa tehtävä yksilökohtainen asiakastyö. Kuraattoria pidettiin luontevana työntekijänä oppilaiden kanssa tehtävään niin sanottuun lähityöhön kouluilla. Työ nähtiin tavoitteellisena ja suunnitelmallisena. Oppilaiden osallisuuden, yhteistoiminnallisuuden ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen yksilö-, ryhmä- kuin yhteisötasolla nähtiin kuraattorin työtehtäviksi. Kuraattorin työtehtäviin koettiin kuuluvan myös kehittämistyön, joka kohdistuu niin yksilö-, ryhmä- kuin yhteisötasolla oppilaisiin ja koulun hyvinvoinnin lisäämiseen. Työparityöskentely yhdessä vastaavan kuraattorin kanssa nousi kirjoitelmista esille ja erilaiset koulutustaustat nähtiin mahdollisuudeksi ja vahvuudeksi työn tekemiselle.

Miten hyödyntää eri koulutustaustaisten työntekijöiden osaamisalueita parhaalla mahdollisella tavalla tässä työssä?

Voisiko osaaminen ja koulukuraattorityö vahvistua erilaisten osaajien työskentelyn ansiosta?

(– –) Mistä osaamisesta on hyötyä oppilashuollon kaltaisessa, kaikki lapset ja perheet tavoittavassa toiminnassa ja miten juurruttaa toiminta laajempaan palveluiden verkostoon.

Kuraattorin ja vastaavan kuraattorin keskinäisestä työparityöskentelystä oli Huhtasuon yhtenäiskoululla kokemusta jonkin verran. Toimivana työkäytäntönä nähtiin työparina työskentely ryhmien ja luokkien kanssa. Teemoina yhtenäiskoululla ryhmä- ja luokkamuotoisessa työskentelyssä oli ollut esimerkiksi kiusaamiseen puuttuminen ja sosiaalisten taitojen vahvistaminen. Samaa työtä

tekevän työntekijän olemassaolon koettiin mahdollistavan keskinäistä työn suunnittelua sekä työntekijöiden keskinäistä tukemista haastavissa asiakastilanteissa. Tällä nähtiin olevan myös työssäjaksamista edistävä vaikutus. Toisaalta joissakin asiakastilanteissa luontevammaksi työpariksi koettiin esimerkiksi koulupsykologi, kouluterveydenhoitaja tai koulun ulkopuolisista toimijoista vaikkapa lastensuojelun sosiaalityöntekijä.

Muina toimivina työkäytäntöinä Huhtasuon yhtenäiskoululla pidettiin niin sanottuja mini-ohr:iä, jotka ovat joka toinen viikko kokoontuva moniammatillinen oppilashuollon työntekijöiden keskinäinen työryhmä. Mini-oppilashuoltoryhmään kuuluvat kuraattori, vastaava kuraattori, koulupsykologi-, terveydenhoitaja- ja lääkäri sekä tarvittaessa erikseen kutsuttuna muut asiantuntijat. Ryhmän tarkoituksena on mahdollistaa monialainen pohdinta erilaisista koulun ilmiöistä, suunnitella työnjakoa ja työparityöskentelyä sekä käsitellä nimettömästi haastavia asiakasprosesseja.

Kuraattorin yhdeksi toimivaksi työmuodoksi Huhtasuon yhtenäiskoululla oli muotoutunut oppilaiden avovastaanotto. Avovastaanotolla oppilaiden on mahdollista tulla tapaamaan työntekijää ilman ajanvarausta tietynä kellonaikana koulupäivien aikana. Avovastaanottoa on pitänyt myös vastaava kuraattori, mutta hänelle asiakkaita on tullut avovastaanoton kautta vähemmän kuin kuraattorille. Kuraattorille oppilaita on ohjautunut enemmän mahdollisesti myös sen vuoksi, että hän on koululla ajallisesti enemmän kuin vastaava kuraattori. Kuraattorin viikkotyöaika on yhden työpäivän pidempi kuin vastaavalla kuraattorilla. Avovastaanottoa onkin suunniteltu jatkossa painotetummin kuraattorin vastualueeksi.

7.4 Sosionomi-kuraattorin kompetenssit kuraattorityössä

Kuraattorin keskeiseksi vahvuusalueeksi mainittiin sekä kirjoitelmissa että haastatteluissa vuorovaikutustaidot. Yksilön kohtaaminen sekä monipuolinen yhteisö- ja yhteistyöosaaminen nähtiin sosionomi-koulutuksen ja opintoihin kuuluvan harjoittelun ansiosta muodostuneen vahvoiksi osaamisalueiksi.

(– –) Äärimmäisen hyvät valmiudet sosionomilla kohdata asiakas, perhe, toimia verkostoissa.

Koulutustaustalla nähtiin ja toisaalta ei nähty olevan vaikutusta kykyyn tehdä työtä yhteistyöverkostoissa.

Koulutustaustalla ei väliä, kun tehdään yhteistyötä lastensuojelun sosiaalityön tai muiden toimijoiden kanssa.

Kuitenkin vastaavan kuraattorin työtehtäviksi ehdotettiin haasteellisimmissa asiakastapauksissa mukana oloa ja sosiaalityön koulutuksen omaavaa koulukuraattoria kuvattiin lastensuojelun asiantuntijaksi.

Sosionomi-kuraattorin kuvattiin omaavan ohjauksellisen roolin asiakastyössä. Työhön nähtiin kuuluvan esimerkiksi lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteistä tiedottaminen oppilaille ja huoltajille, työskentelyn piiriin ohjaaminen sekä kynnyksen mataloittaminen. Kuraattorilla nähtiin olevan hyvät valmiudet toimia ikään kuin ulkopuolisena, neutraalimpana työntekijänä verrattuna opettajaan ja tuovan sosiaalityön näkökulmaa asiakasasioihin. Sosionomi-kuraattorin nähtiin myös tuovan uskoa hankalimpiinkin oppilaiden asioihin ja omaavan kykyä korostaa oppilaan vahvuuksia.

(– –) kannattelua, tukea, pidän lankoja käsissä.

(– –) rohkaistaan olemaan kiinnostuneita, tiedon antamista ja mataloittamaan kynnystä (– –) turhaan pelätään huolen esille tuomista, pitää kuitenkin muistaa tuoda hyviäkin asioita esille.

Asiakastilanteissa käytettävien toiminnallisten menetelmien hallitseminen ja hyödyntäminen nousivat esille sosionomi-kuraattorin työskentelyä kuvaillessa. Keskustelujen tukena käytetään esimerkiksi erilaisia kortteja, lomakkeita, piirtämistä ja lehtileiketyöskentelyä. Myös ryhädynamiikkaan ja esimerkiksi kiusaamistilanteisiin liittyvien asioiden hallinta mainittiin kuraattorin kompetensseiksi. Kuraattorin nähtiin omaavan sosiaalipedagogista osaamista ja kykene-

vän soveltamaan tätä näkökulmaa koulun yhteisöllisessä ja yksilökohtaisessa työssä.

7.5 Sosionomi-kuraattorin työnkuvan kehittämisehdotuksia

Sosionomi-kuraattorin työnkuvan kehittämisehdotukset on jaoteltu tutkimusten tulosten perusteella luokkien ja ryhmien sekä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa tehtävään työhön sekä konsultatiiviseen työhön. Työparityöskentely kuraattorin ja vastaavan kuraattorin kesken mainittiin lähes puolessa kirjoitelmissa sekä kummassakin haastattelussa.

Oppilasryhmien ja luokkien parissa tehtävä työ nähtiin kirjoitelmissa sekä haastatteluissa tärkeänä työmuotona, jota pitäisi kehittää. Osa koulukuraattoreista toteutti luokkiin ja ryhmiin kohdistuvaa työskentelyä enemmän kuin toiset. Ne työntekijät, jotka toivoivat voivansa lisätä ryhmä- ja luokkamuotoista työskentelyä, perustelivat työskentelymuodon vähäisyyttä ajan puutteella sekä yksilötyöskentelyn vahvalla tarpeella omalla koulualueellaan. Kuten aiemmin nousi esille, ryhmien ja luokkien parissa työskentely koettiin jonkin verran enemmän kuraattorin työtehtäväksi. Kuraattorilla nähtiin olevan myös koulutustaustansa ja kokemuksen perusteella vahvuuksia kyseiseen työskentelyyn. Oppilaan toiminta luokkatilanteissa ja pienemmissä ryhmissä nähtiin tärkeänä informaationa kuraattorille. Tätä kautta ajateltiin kuraattorin ymmärryksen oppilaan tilannetta kohtaan kasvavan ja samalla tämän tukevan kuraattorin ja opettajan keskinäistä yhteistyötä oppilaan asioiden hoitamisessa.

Niin haastatteluissa kuin kirjoitelmissa nostettiin esille aluetiimityöskentelyn mahdollisuudet kuraattorityön organisoimisessa. Aluetiimit ovat Jyväskylän kaupungin oppilashuoltoyksikköön kuuluvista koulukuraattoreista- ja psykologeista koostuvia ryhmiä, jotka on muodostettu yhdistelemällä läheisiä koulualueita. Yhteen aluetiimiin kuuluvat keskimäärin kolmen tai neljän eri koulualueen oppilashuoltoyksikön työntekijät. Aluetiimien kehittäminen nähtiin mahdollisuudeksi järjestää tulevaisuudessa kuraattorin ja vastaavan kuraattorin keskinäistä työparityöskentelyä ja työnjakoa.

Työparityöskentelyä kuraattorin ja vastaavan kuraattorin kesken pidettiin mahdollisuutena vahvistaa yhteisöllistä työtä koululla. Luokkien ja ryhmien parissa työskentely mahdollistuisi käytännössä helpommin, kun vastuuta työskentelystä olisi jakamassa kaksi koulukuraattoria. Tätä kautta olisi mahdollista yhdessä reflektoiden suunnitella ja arvioida työskentelyä isompien oppilasryhmien kanssa.

Opettajien työhyvinvoinnin lisäämisen koettiin vaikuttavan koko kouluyhteisön hyvinvointiin. Kuraattorin työn osalta opettajien tukemiseksi ehdotettiin esimerkiksi konsultaatioita, erilaisten tapahtumien ja koulutusten järjestämistä. Konsultaatioiden kehittämisen avulla toivottiin myös saatavan kuraattorille lisätietoa luokista ja tukea luokanohjaajille esimerkiksi riittävään poissaolojen seurantaan.

Yhteistyön kehittäminen erilaisten vapaaehtoisjärjestöjen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa nähtiin tarpeellisena. Esille nousi esimerkiksi maahanmuuttajaoppilaiden lisääntynyt määrä ja heidän ympärillään toimivien verkostojen kanssa tehtävän yhteistyön kehittäminen. Koulualueiden eri toimijoiden kanssa tehtävä työ koettiin tärkeäksi ja pilottikokeilualueella ajateltiin tämän työn kuuluvan sekä kuraattorille että vastaavalle kuraattorille.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tutkimuksen tulosten perusteella Jyväskylän kaupungin koulukuraattorien keskeisimmät työtehtävät voidaan jaotella yksilöllisen ja yhteisöllisen työhön. Näiden kahden otsikon alaisuuteen kuuluvien työtehtävien raja on häilyvä ja on työtehtäviä, joissa on elementtejä sekä yksilöllisestä että yhteisöllisestä työstä. Työhön koetaan kuuluvan keskeisenä myös ennaltaehkäisevän työotteen ja korjaavan työotteen. Oppilashuoltolaki (1287/2013) painottaa koko kouluyhteisöä tukevaa ennaltaehkäisevää yhteisöllistä oppilashuoltotyötä, mutta osa koulukuraattoreista ei koe voivansa tehdä työtä ennaltaehkäisevällä työotteella resurssien vähäisyyden ja suuren yksilöasiakaspaineen vuoksi.

Jyväskylässä kuraattorin ja vastaavan kuraattorin työtehtävissä ei tutkimuksen toteuttamisen aikana koettu eroja, vaan kaikki työntekijät tekivät työtä omien vastuukoulujensa tarpeista ja toimintakulttuurista lähtöisin. Koulutustaustalla ei nähty olevan vaikutusta työtehtäviin tutkimuksen toteuttamisen aikana. Tutkimuksen yhtenä johtopäätöksenä voidaan pitää sitä, että lukuvuonna 2015–2016 Jyväskylässä merkittävämmiin koulukuraattorien keskeisimpien työtehtävien muodostumiseen vaikuttavat koulualueen ominaispiirteet ja resurssit, koulun toimintakulttuuri sekä työntekijän tapa tehdä työtä kuin työntekijän koulutustausta.

Koulukuraattorit ovat olleet heterogeeninen työntekijöiden joukko kautta aikojen ja työ on ollut usein työntekijöidensä ja paikkakunnan näköistä. Koulukuraattorien ammattikunnilla on ollut vahvoja professionaalistumispyrkimyksiä, joilla on tavoiteltu homogeenisempaa ammattikulttuuria. (Kurki ym. 2006, 30.) Toisaalta Kurjen ym. (2006) teoksessa pohditaan, ovatko voimakkaat professionaalistumispyrkimykset enää nyky-yhteiskunnassa tarkoituksenmukaisia. Nyky-yhteiskunnan asiantuntijuudessa arvostetaan kokemuksellista, työssä hankittua, niin sanottua hiljaista tietoa. Monimutkaistuneessa yhteiskunnassa, muutoksen ja epävarmuuden keskellä, oikea ammatillisuus ei ole enää kenenkään hallussa, vaan asiantuntijuutta luodaan muutoksessa ja muuttuvissa moniammatillisissa yhteistyösuhteissa. Ajankohtainen ristiriita onkin, onko professionaalisuus

vai uusi asiantuntijuus tärkeintä nyky-yhteiskunnan koulukuraattorityössä. (Kurki ym. 2006, 31.)

Kirjoitelmista nousi esille, että työntekijöiden koulutustausta saattaa ohjata tekemään työtä eri näkökulmista ja erilaisilla orientaatioilla, mutta työssä kerrytyn kokemuksen myötä eri koulutustaustojen erot lievenevät käytännössä. Esille nousi myös huoli työn yhdenmukaisuudesta ja kehittämisestä.

Kuka vastaa koulukuraattorityön kokonaisuudesta, työn yhtenäisestä tasosta ja laadusta, kehittämisestä ja eteenpäin kulkemisesta, tutkimuksellisesta työstä.

Tärkeää, että esimiestaso alkaa määritellä työskentelyä ja vastuualueita.

Oppilashuoltolaki (1287/2013) on auttanut koulukuraattorityön yhtenäistämistä ja yhteisten linjojen asettamisessa. Lain tarkoituksena on turvata oppilaiden tarvitsemien oppilashuoltopalveluiden yhdenvertainen saatavuus ja laatu. Oppilashuoltolaki velvoittaa kuntia järjestämään jokaisen koulun saataville vastaavan kuraattorin palveluita, joka osaltaan tasa-arvoistaa kouluja. Koulutusvaatimukset yhteneväistävät myös työtä ja muun muassa 1.3.2016 voimaan tullut laki sosiaalialan ammattihenkilöistä tuo tasa-arvoa kouluilla tehtävälle koulukuraattorityölle. Lain tavoitteena on parantaa asiakasturvallisuutta sekä sosiaalihuollon asiakkaan oikeutta laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon. Lain voimaantumisen jälkeen Valvira myöntää hakemuksen perusteella oikeuden harjoittaa sosiaalihuollon ammattia laillistettuna ammattihenkilönä, joita ovat jatkossa sosiaalityöntekijä, sosionomi (AMK) ja geronomi (AMK). (Valvira 2016.)

Kirjoitelmista ja haastatteluista nousi esille näkemyksiä kuraattorin ja vastaavan kuraattorin työtehtävien jakautumisesta tulevaisuudessa. Huhtasuon pilottikokeilun aikana työtehtävien eroavaisuuksia oli muodostunut vain vähän. Tutkimusten tulosten perusteella vastaavan kuraattorin työtehtäviksi nähtiin keskeisimmän työn kehittäminen, konsultatiivinen työote ja jonkin verran vähäisempi suora asiakastyö verrattuna kuraattorin työnkuvaan. Kuraattorin työnkuva nähtiin painotetummin yksilökohtaisessa asiakastyössä oppilaiden sekä heidän ver-

kostojensa parissa. Oppilaiden osallisuuden, yhteistoiminnallisuuden ja vuorovaikutuksen vahvistaminen yksilö-, ryhmä- ja yhteisötasolla koettiin kuuluvan kuraattorin työnkuvaan. Työparityöskentely kuraattorin ja vastaavan kuraattorin kesken ja kahden eri koulutustaustan omaavan työntekijän osaamisen hyödyntäminen nousi vahvasti esille aineistosta. Tutkimuksen tulokset antavat viitteitä siihen, että koulukuraattorityössä on tarvetta monipuoliselle osaamiselle, johon sekä sosionomi- että yliopistokoulutus antaa valmiuksia.

Sosionomi-kuraattorin kompetensseiksi kuraattorityössä mainittiin muun muassa hyvät vuorovaikutustaidot, monipuolinen yhteisö- ja yhteistyöosaaminen sekä sosiaalipedagoginen osaaminen. Toiminnallisten menetelmien hallitseminen sekä erilaisten ilmiöiden tunnistaminen ja niiden pohjalta toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen nähtiin sosionomi-kuraattorin vahvuuksiksi. Sosionomi-kuraattorin kompetensseja tarkastellessa voidaan löytää yhteneväisyyksiä sosionomi-koulutuksen kompetensseista, joiden avulla koulutuksen tuottamaa osaamista kyetään jäsentämään ja selkiyttämään. Sosionomi-koulutuksen kompetensseja on esitelty aiemmin tässä työssä luvussa viisi (sosionomi AMK -koulutus).

Sosionomi-kuraattori tarvitsee työssään sosiaalialan eettistä osaamista, joka näkyy kykynä edistää tasa-arvoa ja suvaitsevaisuutta sekä pyrkimyksenä huono-osaisuuden ehkäisemiseen yhteiskunnan, yhteisön ja yksilön näkökulmasta. Asiakastyön osaamista sosionomi-kuraattori tarvitsee luodakseen ammatillisen ja asiakasta osallistavan vuorovaikutussuhteen. Hän osaa myös tukea ja ohjata tavoitteellisesti erilaisia asiakkaita ja asiakasryhmiä heidän erilaisissa elämäntilanteissaan sekä kasvun eri vaiheissa. Opinnäytetyön tutkimuksen tuloksissa kuraattorin keskeisimmiksi vahvuuksiksi nähtiin sosiaalialan palvelujärjestelmäosaamisen taidot. Näitä ovat kyky toimia monialaisissa verkostoissa, suunnata ja koota palveluita erilaisissa elämäntilanteissa olevien asiakkaiden tueksi sekä palveluohjauksen hallitseminen. Yhteisöllinen osaaminen ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen ovat sosionomi-koulutuksen antamia kompetensseja. (Rouhiainen-Valo ym. 2010, 16-20.) Nämä taidot ovat kuraattorin työssä keskeisiä sekä tulivat esille myös tutkimuksen tuloksissa. Kuraattori nähdään yhteisöllisyyden

ja osallisuuden tukijana yhteistyössä koulun ja muiden ulkopuolisten toimijoiden kanssa niin yksilö- kuin yhteisötasolla.

Huhtasuon pilottikokeilutyöskentelystä nousi esille haastatteluiden perusteella keskeisenä tuloksena se, ettei kuraattorin ja vastaavan kuraattorin työnkuviissa ole merkittäviä eroavaisuuksia. Työtä tehdään kouluyhteisön tarpeiden mukaan kummankin työntekijän persoonasta ja resursseista lähtien. Kehittämisehdotuksia kuraattorin työnkuvan sekä toimivien työkäytäntöjen muodostamiseksi nousi esille niin haastatteluissa kuin kirjoitelmissa. Näistä keskeisimpiä olivat aluetiimien hyödyntäminen jatkossa koulukuraattorityön suunnittelussa ja organisoinnissa, työparityöskentelyn kehittäminen sekä luokkien ja ryhmien kanssa tehtävä työ. Monialainen yhteistyö koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa sekä konsultatiivisen työn kehittäminen nähtiin myös tärkeänä.

Kirjoitelmien ja haastatteluiden perusteella otos antaa mielestäni riittävän näkymän jyväskyläläisten koulukuraattorien tämän hetkisistä keskeisimmistä työtehtävistä sekä näkemyksistä kuraattorin ja vastaavan kuraattorin työtehtävien eroavaisuuksista. Tutkimusta arvioitaessa on tärkeää ottaa huomioon, että kirjoitelmiin vastanneista koulukuraattoreista yhdellätoista on sosiaalityöntekijän koulutus ja vain kolmella sosionomin koulutus. Tutkimuksen tulokset olisivat olleet todennäköisesti erilaisia, jos valtaosa vastaajista olisi tehnyt työtä sosionomin koulutustaustalla.

9 POHDINTA

Opinnäytetyöni tutkimuksen tavoite oli selvittää kahden eri koulutustaustaisen koulukuraattorin työnkuvien eroavaisuuksia. Samalla tavoitteena oli selvittää jyvaskyläläisten koulukuraattorien keskeisimpiä työtehtäviä ja sitä, miten työtä on jaettu pilottikokeilutyöskentelyssä tietyllä yhtenäiskoululla. Työssä kartoitettiin myös, mitä toimivia työkäytäntöjä pilottikokeilukoululla on muodostunut ja millaista osaamista sosionomikoulutus antaa kuraattorin työhön. Olen toiminut esi- ja perusasteen koulukuraattorina yli neljä vuotta ja kiinnostukseni työni tutkimiseen sekä kehittämiseen on suuri. Opinnäytetyössä olen halunnut painottaa sosionomi -koulutustaustaisen kuraattorin työnkuvan kartoittamista, työn kehittämistä sekä vahvuuksia ja osaamisalueita.

Valitsin tutkimuksen aineistonkeruumenetelmiksi kirjoitelmat sekä haastattelut. Jälkikäteen tarkasteltuna olen tyytyväinen päätökseeni yhdistellä kahta erilaista menetelmää. Tämä lisäsi mielestäni tutkimuksen validiteettia sekä antoi lisäinformaatiota rikastuttaen samalla aineistoa. Tutkimus oli kuitenkin käytettäviin resursseihin nähden melko laaja ja työläs. Tutkimuksen toteuttamisen aikana pohdin hetken aikaa rajaavani tutkimusongelmia sekä kerättävää aineistoa Huhtasuon pilottikokeilutyöskentelyn osalta. Tämän työskentelyn kartoittaminen oli kuitenkin mielenkiintoista ja se antoi mielestäni paljon tärkeitä kirjoitelmia tukevia tuloksia, joten olen tyytyväinen päätökseeni edetä tutkimuksessa alkuperäisen suunnitelman mukaan.

Tutkimuksen toteuttaminen on ollut mielenkiintoinen prosessi ja sen tulokset ovat vahvistaneet ajatuksiani esimerkiksi kuraattorin sekä vastaavan kuraattorin työnkuvista ja työn jakamisesta. Silti näen, ettei kahden eri koulutustaustaisen koulukuraattorin työnkuvien määrittely käytännön tasolla ole yksinkertaista niin kauan, kun lisäresursseja työhön ei saada valtakunnallisesti lisää. Koulukuraattorien oppilasmäärät ovat reilusti kaksinkertaiset suosituksiin nähden. Tämä on myös osasy siihen, miksei oppilashuoltolain painottamaa ennaltaehkäisevää työtä koeta voivan tehdä kaikilla koulualueilla riittävästi. Toisinaan monimutkaiset oppilaiden ja perheiden tilanteet kriisiytyvät ja vaativat myös koulukuraatto-

rilta tiivistä, aikaa vievää työskentelyä. Työn jakamisen vaikeuteen kuraattorin ja vastaavan kuraattorin välillä vaikuttaa merkittävästi myös se, ettei oppilashuoltolaki tai myöhemmin ilmestynyt sosiaali- ja terveysministeriön uusi soveltamisohje oppilashuoltolainsäädännön toteuttamisen tueksi tuonut selvyyttä asiaan. Jokainen kunta on joutunut tahoillaan pohtimaan työn organisointia kahden eri koulutustaustaisen koulukuraattorin välillä.

Opinnäytetyöni tutkimuksessa nousivat esille kahden eri koulutustaustaisen koulukuraattorin työparityöskentelyn mahdollisuudet. Työparityöskentelyn koettiin mahdollistavan työn suunnittelua ja toteuttamista esimerkiksi luokkien ja ryhmien kanssa työskenneltäessä. Erilaisten koulutustaustojen antama osaaminen nähtiin vahvuutena. Pohdinkin, voisivatko tulevaisuudessa esimerkiksi kaksi eri koulutustaustaista koulukuraattoria suunnitella yhdessä eri koulujen tarpeista lähteviä teemallisia tuntikokonaisuuksia. Koulukuraattorit voisivat työskennellä oppilasryhmien kanssa, tai vaihtoehtoisesti he voisivat kouluttaa opettajahenkilöstöä tuntien toteuttamiseen eri kouluilla.

Kirjoitelmissa nostettiin esille useammasta koulualueesta kootun aluetiimimallin mahdollisuus toimia pohjana kuraattorin ja vastaavan kuraattorin työn organisoinnille. Vaihtoehtona voisi olla malli, jossa jokaisessa aluetiimissä olisi tulevaisuudessa yksi vastaava kuraattori sosionomi -kuraattorien lisäksi antamassa konsultaatiota haastavissa asiakastapauksissa ja toimimassa tarvittaessa työparina kuraattorille. Voisiko vastaavan kuraattorin työtehtävä olla painotetummin koulukuraattorityön kehittäminen koulualue- ja kuntatasolla, kun taas kuraattori toimisi enemmän kouluilla lähityössä oppilaiden ja monialaisten verkostojen parissa?

Tutkimukseni on voinut mahdollisesti ja voi jatkossakin tukea kuraattorin sekä vastaavan kuraattorin työn organisointia Jyväskylässä. Se voi antaa lisätietoa sosionomikoulutuksen antamista kompetensseista kuraattorityössä. Opinnäytetyö voi myös auttaa Huhtasuon pilottikokeilutyöskentelyn arviointia sekä raportointia.

Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista kartoittaa, onko ajankohtainen keskustelu sote-uudistuksen myötä tulevasta sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten työnjaon uudistuksesta tuonut kuraattorityöhön muutoksia. Työnjaon uudistuksen tavoite on siirtää sote-ammattien työtehtäviä korkeammin koulutetuilta vähemmän koulutetuille ja täten pienentää julkisen sektorin palkkakuluja peräti 90 miljoonalla eurolla. Koulukuraattorit ry:n, Opetusalan ammattijärjestö OAJ:n sekä Psykologiliiton kannanoton mukaan psykologi- ja koulukuraattoripalvelut tulisi sijoittaa sote-uudistuksessa opetuksen ja koulutuksen järjestäjän alaisuuteen. Tiedonkulku, oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvoinnin edistäminen ja ongelmien ehkäisy yhdessä opettajien kanssa, on kannanoton mukaan tuloksellisinta, kun koulukuraattori ja psykologi sijoittuvat opetustoimen hallinnon alle. Kun uutta oppilashuoltolakia säädettiin, oppilashuoltopalvelut määriteltiin lähipalveluksi. Samassa yhteydessä eduskunta edellytti maan hallituksen huolehtivan siitä, että kuraattori- ja psykologipalvelut toteutetaan kouluissa ja oppilaitoksissa lähipalveluna sote-uudistuksen yhteydessä. (Koulukuraattorit ry:n, Opetusalan ammattijärjestö OAJ:n ja Psykologiliiton yhteinen mediatiedote ja kannanotto 2016.) Mielenkiintoinen tutkimuksen aihe tulevaisuudessa olisikin sosionomi – koulutustaustaisen kuraattorin työnkuvan kehittyminen esimerkiksi tulevan viiden vuoden aikana.

LÄHTEET

- Asetus lastensuojeluasetuksen muuttamisesta 546/1990, 15.6.1990. Viitattu 4.3.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1990/19900546>
- Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun lain kumoamiseksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi i.a. Viitattu 23.3.2016.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. 13. Painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
<http://stm.fi/documents/1271139/1977545/Kelpoisuuslain+kumoaminen.pdf/195e40e3-08dd-4331-87fa-f0bd60743682#page=9&zoom=auto,-278,187>
- Jyväskylän kaupunki i.a. Huhtasuon yhtenäiskoulu, vaativan erityisen tuen ryhmät. Viitattu 5.3.2016
<https://peda.net/jyvaskyla/huhtasuonyhtenaiskoulu/eehj>
- Koulukuraattorit ry:n lausunto oppilas- ja opiskelijahuoltolain 7 §:ssä säädetyistä kuraattorin kelpoisuusvaatimuksista 2016. Viitattu 1.3.2016.
http://www.talentia.fi/files/5308/Koulukuraattorit_ry_Lausunto_oppilas- ja opiskelijahuoltolain_7_muuttamista_koskevasta_hallituksen_esitysluonnoksesta_17.1.16_HG-S.pdf
- Koulukuraattorit ry:n, Opetusalan ammattijärjestö OAJ:n ja Psykologiliiton yhteinen mediatiedote ja kannanotto 2016. Koulukuraattorit ja -psykologit kuuluvat opetustoimeen. Viitattu 25.3.2016.
http://www.talentia.fi/talentia/jasenyhdistykset/koulukuraattorit-skolkuratorer_ry/ajankohtaista
- Kuntainfo 13a / 2015. Uusi soveltamisohje oppilas- ja opiskelijahuoltolainsäädännön toteuttamisen tueksi. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki 18.12.2015. Viitattu 22.3.2016
<http://stm.fi/documents/1271139/1427058/Kuntainfo13a+Uusi+soveltamisohje+oppilas- ja opiskelijahuoltolains%C3%A4%C3%A4d%C3%A4nn%C3%B6>

[st%C3%A4+p%C3%A4ivitetty+18122015/ea07ef1e-38b5-4236-a503-ae01aa87185](http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1990/19900139)

- Kurki, Leena; Nivala, Elina & Sipilä-Lähdekorpi, Pirkko 2006. Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: Finn Lectura Ab.
- Lahtinen, Matti & Lankinen, Timo 2015. Koulutuksen lainsäädäntö käytännössä. Helsinki: Tietosanoma.
- Laki lastensuojelulain muuttamisesta 139/1990, 9.2.1990. Viitattu 26.1.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1990/19900139>
- Laki perusopetuslain muuttamisesta 477/2003, 13.6.2003. Viitattu 5.3.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030477>
- Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 272/2005, 29.4.2005. Viitattu 4.3.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050272>
- Lastensuojelulaki 417/2007, 13.4.2007. Viitattu 26.1.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Lehtonen, Toni i.a. Sosionomit (AMK) työelämässä. Ammattinetti. Viitattu 5.3.2016.
http://www.ammattinetti.fi/artikkelit/detail/30_artikkeli;jsessionid=E1D95B646EBB5929895983E51D0D7810?direct=true
- Mahkonen, Sami 2015. Uusi oppilashuoltolaki työväliseenä.
- Mäkinen, Päivi; Raatikainen, Eija; Rahikka, Anne & Saarnio; Tuula 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOY.
- Nikander, Pirjo 2010. Laadullisten aineistojen litterointi, kääntäminen ja validiteetti. Teoksessa Johanna Ruusuvoori; Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 432–445.
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 30.12.2013. Viitattu 23.1.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>
- Ronkainen, Suvi; Pehkonen, Leila; Lindblom-Ylänne, Sari & Paavilainen, Eija 2011. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: WSOYpro.
- Rouhiainen-Valo, Tuula; Rantanen, Teemu; Hovi-Pulsa, Raija & Tietäväinen, Sirpa 2010. Kompetenssit sosionomien (AMK ja ylempi AMK) ydinosaamisen avaajina. Teoksessa Leena Viinamäki (toim.) Sosiono-

min ammatti ja työ 2010–2025. Havaintoja ja päätelmiä sosionomi-
en (AMK & ylempi AMK) profiilista Suomen hyvinvointiasiantuntija-
järjestelmässä. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu, Sarja A: Raport-
teja ja tutkimuksia 3/2010, 9–36. Viitattu 1.3.2016.

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/54727/viinamaki%20A%203%202010.pdf?sequence=1>

Ruusuvuori, Johanna; Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti 2010. Haastattelun
analyysin vaiheet. Teoksessa Johanna Ruusuvuori, Pirjo Nikander
& Matti Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vasta-
paino, 9–36.

Sipilä-Lähdekorpi, Pirkko 2004. ”Hirveesti tekijänsä näköistä”, koulukuraattorin
työ peruskoulun yläluokilla. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan
ja sosiaalityön laitos. Akateeminen väitöskirja. Helsinki: Oy Finn
Lectura Ab.

Tamk i.a. Sosiaaliala, tietoa sosionomi-koulutuksesta. Tampereen ammattikor-
keakoulu. Viitattu 20.3.2016.

<http://sosiaaliala.blogs.tamk.fi/aloitussivu/sivu-2-2/>

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.
Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Turkka, Ilona 2015. Koulukuraattorin yhteisöllinen työ uuden oppilashuoltolain
jälkeen. Laurea ammattikorkeakoulu, Tikkurilan toimipaikka. Sosio-
nomi (AMK). Opinnäytetyö. Viitattu 24.1.2016.

[http://www.theseus.fi/xmlui/bitstream/handle/10024/97899/Turkka_I
lona.pdf.pdf?sequence=1](http://www.theseus.fi/xmlui/bitstream/handle/10024/97899/Turkka_Ilona.pdf.pdf?sequence=1)

Valvira 2016. Sosiaalihuollon ammattioikeudet. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja
valvontavirasto 24.2.2016. Viitattu 19.3.2016.

<http://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/sosiaalihuollon-ammattioikeudet>

Vilka, Hanna 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Wallin, Aila 2011. Sosiaalityö koulussa, -avaimia hyvinvointiin. Helsinki: Tieto-
sanoma.

LIITE 1: KIRJOITELMIEN SAATEKIRJE JA OHJEISTUS

Hei Jyväskylän koulukuraattorit!

Uudessa oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (2013/1287) on määritelty (7 §) kuraattorin kelpoisuusvaatimukseksi (1.8.2014 alkaen) vähintään sosiaalihuollon ammatillisesta kelpoisuudesta annetun lain (272/2005) 6 §:n mukainen kelpoisuus. Tämä tarkoittaa, että kuraattorin tehtäviin edellytetään jatkossa vähintään sosiaalialalle suuntaavaa sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto (Sosionomi AMK). Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan jokaisella oppilaitoksella on oltava käytettävissä myös vastaavan kuraattorin palvelut. Vastaavan kuraattorin kelpoisuusvaatimuksena on sosiaalityöntekijän pätevyys ammatillisesta kelpoisuudesta annetun lain (272/2005) 3 §:n mukaisesti.

Kuraattorin ja vastaavan kuraattorin tehtäviin on odotettu tulevan ohjeita lain voimaantulon jälkeen. Joulukuussa 2015 Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön antamassa soveltamisohjeessa oppilas- ja opiskelijahuoltolainsäädännön toteuttamisen tueksi ohjeistetaan kuraattorityön järjestämisestä seuraavasti:

Lainsäädäntö ei määrittele vastaavan kuraattorin asemaa organisaatiossa. Nimikkeellä tarkoitetaan vaativaa asiantuntijatehtävää. Työnantaja päättää, toimiiko vastaava kuraattori esimiehenä. Tarvittaessa vastaava kuraattori antaa sosiaalityön erityisosaamiseen liittyvää konsultaatiota muille. Tällä nimikkeellä työskenteleviä sosiaalityöntekijän kelpoisuuden omaavia kuraattoreita voi olla kunnassa yksi tai useita huomioiden palveluiden tarve, paikalliset voimavarat sekä opiskeluhuollon järjestämistapa. Lainsäädäntö asettaa vain koulutustasoa ja koulutuksen sisältöä koskevat vähimmäisvaatimukset. Vastaavan kuraattorin ja kuraattorin tehtäväkuvat ja työnjako päätetään niiden rajoissa paikallisesti.

Kuraattorin ja vastaavan kuraattorin tehtävänkuvien muodostaminen ja työn organisoiminen ovat Suomessa valtakunnallisesti käynnissä, niin myös Jyväskylässä. Huhtasuon yhtenäiskoulun SaiMa- pilottikokeilun työskentelyn tavoitteena on selkiyttää kuraattorin ja vastaavan kuraattorin työnkuvia käytännön kokeilun myötä. Kuraattorin ja vastaavan kuraattorin työtehtävien määrittelemi-

nen nähdään tärkeänä Jyväskylässä työn organisoimisen kannalta.

Kuraattori Anna Jolanki tarkastelee opinnäytetyössään kuraattorin ja vastaavan kuraattorin työtehtävien eroavaisuuksia painottaen Sosionomi (AMK) – koulutuksen omaavien kuraattorien näkökulmaa. Jyväskylän yliopiston sosiaalityön Käytännöt III -harjoitteluaan Huhtasuon yhtenäiskoululla suorittava opiskelija Heidi Valtanen tarkastelee kuraattorin työtehtäviä puolestaan yliopistokoulutuksen näkökulmasta. Tavoitteenamme on tukea Jyväskylän kaupungissa tehtävää kuraattorin ja vastaavan kuraattorin työtehtävien määrittelyä.

Pyydämmekin teitä, Jyväskylän koulukuraattorit, kertomaan kokemuksistanne ja näkemyksistänne tekemästänne kuraattorityöstä. Tiedämme, että työpäivänne ovat kiireisiä ja aikaa ylimääräisille tehtäville on vaikea löytää. Näemme kuitenkin, että opintoihimme liittyvät tehtävät ovat osa kuraattorityönne kehittämistä. Osallistumalla voimme kaikki saada ääntämme kuuluville ja olla mukana kehittämistyössä. Toiveemme on, että esitätte näkemyksenne kirjoitelmana. Kirjoittamisenne tueksi olemme laatineet lyhyen ohjeistuksen. Voitte kirjoittaa itsellenne mieleisellä ja ominaisella tavalla ja tyylillä.

Ohjeistus:

Taustatiedoksi; mikä on koulutuksesi? Työskenteletkö esi- ja perusasteella vai 2. asteella?

Kuvaile koulukuraattorina tekemääsi työtä. Kuvaile työtehtäviäsi ja mitkä niistä ovat mielestäsi keskeisimpiä.

Miten koet kuraattorin ja vastaavan kuraattorin työtehtävien erottuvan toisistaan?

Käsitlemme saamiamme kirjoitelmia ehdottoman luottamuksellisesti ja vastaajien anonymiyden säilyttäen. Kirjoitelmia käytetään tutkimusaineistona Anna

Jolangin Diakonia ammattikorkeakoulun opinnäytetyön tutkimuksessa sekä Heidi Valtasen Käytännöt III - harjoittelun raportissa. Keräämme kirjoitelmanne nimettöminä paperiversioina oppilashuollon työpaikkakokouksen yhteydessä 11.2.2016.

Ystävällisin terveisin ja etukäteen kiittäen,

Anna Jolanki ja Heidi Valtanen

LIITE 2: TEEMAHAASTATTELUKYSYMYKSET

- Työn keskinäinen jakaminen (kuraattori / vastaava kuraattori)
 - Toimivat työkäytännöt
-
1. Kuvaile millaisia **vastuualueita** / **työtehtäviä** pilottikokeilutyöskentelyn aikana kuraattorille ja vastaavalle kuraattorille on muodostunut?

 2. Kuvaile millaisia **toimivia työkäytäntöjä** kuraattori ja vastaava kuraattori- työskentelymallissa on noussut esille?

 3. Kuvaile kuraattorin (sosionomi AMK) roolia ja työskentelyä yksilötason sekä yhteisötason työssä:
 - a) Yksittäisen oppilaan kohtaamisessa
 - b) Yhteistyössä perheiden kanssa
 - c) Yhteistyössä opettajien ja muun koulun ulkopuolisen verkoston kanssa

 - d) Ryhmien ja luokkien kanssa työskentelyssä
 - e) Yhteisöllisissä oppilashuoltoryhmissä
 - f) Opettajien konsultaatioissa
 - g) Koulun toimintakulttuurin kehittämisessä ja koulu yhteisön hyvinvoinnin lisäämisessä
 - h) Oppilashuoltotyön kehittämisessä paikallisesti ja valtakunnallisesti